

**KALAALLIT NUNAANNI
INOQARIAASEQ
INUIAQATIGILLU
KATITIGAANERAT PILLUGIT
MISISSUINEQ
2022**

INDHOLDSFORTEGNELSE

SIULEQUT	5
1 MISISSUINERUP SIUNERTAA	6
2 Inuiaqatigiit katitigaanerannut aammalu isumaginninnerup tungaatigut misissuineq	8
2.1 ILLOQARFINNI KATERUNNEQ	8
2.2 Inuiaqatigiit katitigaanerat (Demografi)	8
2.3 Sulisinnaasut akornanni kinaassutsikkut siammasissuuneq	9
2.4 Sulisinnaassut	9
2.5 Aningaasatigut isertitat	11
2.6 Ilinniartitaaneq	11
2.7 Katerunneq (Urbanisering)	12
2.8 Maannamut ineriartornermut aammalu inoqariaasermut politikki	13
2.9 Innuttaqassuseq ineriartornera	14
2.10 Isertitat aallaavigalugit innuttaqassutsikkut ineriartorsimanerit	14
2.11 Inuiaqatigiit katitigaanerisa ineriartornerat aammalu ukioqqortussutsit agguaqatigiinnerat	16
3 Kisitsisit	18
4 Kalaallit Nunaanni inoqarfinni inuussutissarsiornikkut periarfissat	20
4.1 Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut tunngaviususaaq	20
4.2 Aalisarneq	20
4.3 Takornariaqarneq	22
4.4 Aatsitassanik piaaneq aatsitassaqaarnerlu	22
4.5 Piniartutut inuussutissarsiorneq	23
4.6 Isertitaqarnissamut tunngavik	23
4.7 Inoqarfiit aammalu inuussutissarsiutitut tunngaviit ataqaqatigiinnerisa sanngeequtigisinnaasai	23

5	Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutit	25
5.1	Inoqariaatsip iluseqarneranut pissutsit piviusunut ornikkusutanullu inissisimaffiit	25
5.1.1	Inuinnartut aningaasaqarnermi inuuniarnikkut aningaasartuutit	26
5.1.2	Inuiaqatigiittut aningaasaqarnikkut aningaasartuutit	26
5.2	Inuiaqatigiittut aningaasaqarnermi aningaasartuutit	26
5.3	Inoqariaatsimut allannguissamut pilerinarsaataasinnaasut	26
5.4	Inoqariaatsimik allannguinermi malitsigineqartussanik nalilersuineq	27
6	Katerunneq (Urbanisering) ingerlaannassappat inuiaqatigiittut aningaasaqarnitsinnut malitsigisassai	28
6.1	Ineqarneq	29
6.2	Angallannikkut attaveqaqatigiinneq	29
6.3	Inuit angallannerat, pisattanut aammalu pisiassanik pilersuinernut angallannerit	29
6.4	Innaallagiaqarneq	30
6.5	Imermik pilersorneqarneq aammalu kuuffeqarneq	30
6.6	Peqqinnissaqarfik	30
6.7	Atuarfeqarfiit	31
6.8	Tele attaveqaatit aammalu allakkat	32
6.9	Immikkoortumut inerniliineq suli katerunneq pisoq	32
7	Inoqarfiit mikinerniit anginernut kigaatsumik nutserarnerup inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqtissat	33
8	Siunissami pisinnaasut	35
8.1	Ineriartornissamut inoqariaasermullu politikkeqarnissamut malitassaasut	35
8.2	Pissutsit pisinnaasut 1: Ineriartornissamut politikki ullumertut ittoq	35
8.3	Pissutsit pisinnaasut: Illoqarfinni anginerni katerunneq	37

8.4	Pissutsit pisinnaasut 3: Inoqarfiit inuussutissarsiornikkut periarfissaat aallaavigalugit nukittorsaaneq	38
8.5	Pissutsit pisinnaasut nalilersorneri	40
8.5.1	Pissutsit pisinnaasut immikkoortuanut inerniliineq	40
8.5.2	Isiginiagassat allat	40
8.5.3	Aningaasarsiornikkut siuariartornermi pissutsit pisinnaasunik eqqarsaatersuuteqarneq	40
8.5.4	Aningaasarsiornikkut kinguariartoqarnissaanut pissutsit pisinnaasut eqqarsaatersuuteqarfigineri	41
8.6	Sulisorineqarsinnaasut kisitsisitigut siumut qiviarfigalugit	41
9	Inerniliineq aammalu naalisaaneq	42
	ILANNGUSSAQ 1: Aallerfiit allattorsimaffii	44
	ILANNGUSSAQ 2: Inoqarfiit immikkoortinneri	45

SIULEQUT

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiivisa katitigaanerat pillugu eqqartueqatigiillutalu tigussaasumik oqaloqatigiinnissarput anguniarlugu ukiaanerani 2020 politikikkut saqqummiussisoqarpoq. Kissaateqarneq aporfilersorneqarsimavoq, pingaasusaali qatangiinnanngilaq. Inuiaqatigiit inoqariaasiat pillugu akuersaartuunerluni ajorinnittuunerluniluunnit allagaq una tunnganngilaq, kisiannili Sulisitsisuniit oqalinerlut ilaliussaqaqarumalluni misissuineq kissaatigineqarsimavoq.

Kalaallit Nunaat illoqarfik pingaarneq Nuuk-miit annertuneruvoq. Ilami $\frac{2}{3}$ illoqarfiup ingaarnersaata avataani najugaqartuupput. Nunarsuullu sinnera assigalugu Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut anginernut nussorneq ingerlavoq, katerunnerlu illoqarfinni anginerni suli ingerlavoq, pingaarnertut Nuuk. Tamatumani inuussutisarsiornikkut, ineriartornikkut aammalu inoqariaaseq pillugu politikkeqarneq ukiorpassuarni Kalaallit Nunaanni ingerlanneqarsimasoq tunngavigalugu misissuinermi inerniliussatut nalilerneqarpoq.

Nalunngilarput inoqariaaseq nalinga aningaasanngorlugu nalilersorneqarsinnaanngitsoq, atugarissaarneq isumaginninnikkullu pissutsit inoqariaaseq pillugu politikkerermi takussutissaapput. Imminut pilersornissamut inooqataalluarnissamullu anguniarlugu inuussutisarsiornermut suliffeqarnermullu innuttaasumut periarfissatigut isernissaq politikkerertatsinnut uuttuutit pingaarutillit ilagaat.

Misissuinerput aallaavigalugu itinerusumik oqallinnissamut aammalu oqallinnermi ilisimasani immersuutissanillu ilaliussaqaqarnissarput kissaatigisimavarput.

Siunissami inoqariaasermut periarfissaasut nunatta aningaasaqarnerani siuariartortoqarnersoq, taamaaginnartoqarnersoq imaluunnit kinguariaateqartoqarnersoq sunnerneqaatigiumaarpaat. Atugassarititali sunnissallugit inoqariaaseq pillugu politikkeqarsinnaavugut, inuttut ineriartornermut peqataasinnaajumalluta inuussutisarsiornermi ineriartornermut nukittorsaasussamik imalik. Inuussutissaqarneq inoqariaasermut pingaartorujussuuvoq, inummullu ataasiakkaamut atugassat pitsaanerpaat atuutsinniarlugit atugarissaarneq, ilinniarnissamut periarfissat, inissiat piffissamut malinnaasut, peqqinnissamut neqeroorutit inuussutissaqarnissamullu allat nalilersuutaasinnaasut pingaarutillit uuttuutigineqarsinnaasariaqarput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aammalu Kalaallit Nunaata sumiiffiini inuussutissaqarnikkut nammaqatigiissumik inoqariaaseqarnissamut inuussutisarsiornikkut suliassaqartitsinermullu periarfissanik aammalu inunnik nuunnissamut kajumilersitsisinnaasunik nukittorsaasoqartariaqarpoq.

Siunissami periarfissaasut pitsaanerusumik nalilersorsinnaanissaanik periarfissii-niarluta Misissuisitsisimavugut.

Atuarluarisi!

1 MISISSUINERUP SIUNERTAA

Misissuineq una 2021-22 Rambøll Management-miit Sulisitsisut sinnerlugit suliarineqarpoq, Kalaallit Nunaanni inoqariaaseq inuiaqatigiillu katitigaanerisa ineriartornerat tunngavilersukkamik oqallisaanissaa anguniarlugu. Misissuinerup pingaarnertut anguniagaa imatut ersarissarneqarsinnaavoq:

- 🌐 Kalaallit Nunaanni inoqariaaseq katerunnerullu ineriartornera nassuiassallugu
- 🌐 Inuiaqatigiit katitigaanerisa inuussutissarsiornikkullu ineriartornerup ataqatigiinnerisa nalilersornera.
- 🌐 Isumaginninnikkut, kulturikkut aammalu inuussutissarsiornikkut pissutsit inoqariaatsimut, inuussutissarsiornikkut ineriartornermut aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut ataqatigiinnerat misissussallugu aammalu nalilersussallugu.
- 🌐 Inuussutissarsiornikkut periarfissat aammalu innuttaasutigit ineriartorneq ataqatigiinnerisa misissussallugu ersarissassallugulu.

Misissuineq paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut aammalu allatatigit pissarsiasat (ilanngussaq 1 takujuk) taamatuttaarlu oqaloqateqarnikkut apersuinikkullu paasissutissanik katersinermiit tunngaveqarpoq.

Misissuineq Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartunik sammisanik assigiinngitsunut tunngaveqarpoq, ilaatigut:

- 🌐 Ineqarnek pilersorneqarnerlu
- 🌐 Peqqinnissaq
- 🌐 Ìlinniartitaaneq
- 🌐 Angallanneq attaveqaqatigiinnerlu

Misissuineq siunissaq ineriartornerlu pillugit assigiinngitsunik periarfissaasinnaasunik taakkartuinissaq misileraaffigaa taamatullu inuiaqatigiittut periarfissasut taakku najoqqutaralugit, ilaatigut siumoortumik pisuusaartitsinerit aallaavigalugit, qanoq iliorsinnaanersugut qanorlu iliorsinnaannginnersugut misissussallugu.

Misissuinermi inoqarfiit pingasunut immikkoortiterneqarput:

- ⇒ **Inoqarfiit aningaasatigut isertitaqarfiulluartut, agguaqatigiissillugu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinneraniit isertitaqarnerit**
- ⇒ **Inoqarfiit akunnattumik aningaasatigut isertitaqartut, isertitat nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinneraniit 67% aamma 100% inissisimasut**
- ⇒ **Inoqarfiit aningaasatigut isertitakitsut nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinnerani 67% ataallugu inissisimasut**

Inoqarfiit immikkoortiternerat ilanngussaq 2-mi takuneqarsinnaapput.

2 INUIAQATIGIIT KATITIGAANERANNUT AAMMALU ISUMAGINNINNERUP TUNGAATIGUT MISISSUINEQ

2.1 ILLOQARFINNI KATERUNNEQ

Kalaallit Nunaanni innuttaqassuseq ataatsimut isigalugu ukiuni 30-ni kingullerni 56.000 aammalu 57.000 innuttaasunut aalajaatsumik inissisimasimavoq, innuttaqassuserli aalajaatsumik inissisimasimagaluartoq Nuummi innuttaqassutsikkut katerunneq pisimavoq, 1990-mi nuna tamakkerlugu innuttaasuisa 20%-ianiit 2020-mi 30% sinnilersimallugit.

1980-mut sanilliullugu nunaqarfiit tamakkiusavillugit illoqarfiillu affai mikinerulersimapput, illoqarfiillu amerlanerpaat 1990-miilli appariartulersimallutik. Nuuk avataasigut Sisimiut, Aasiaat aamma Ilulissat kisimik 2010-miilli innuttaqassutsikkut siuariartorsimapput. Tamannalu aamma isumaqarpoq innuttaasut amerlanerpaartaat maanna illoqarfinni agguaqatigiissillugu aningaasatigut isertitaqqortuutut taaneqarsinnaasuni aammalu atugarissaarnissamut sullissineq assigisaallu qaffasinnerusumi inuulersimapput.

Inoqarfinni aningaasatigut isertitaqqortuuni inoqarfinnut akunnattumik aammalu annikitsumik isertitaqqartuusunut sanilliullugit ilaatigut uku piupput.

- 🌐 Innuttaqassutsikkut siuariartorneq
- 🌐 Innuttaasut eqqartortillugit sulisinnaasut amerlanerit.
- 🌐 Ilinniarsimassuseq qaffasinnerungaatsiarnera.
- 🌐 Suliffissaaleqineq %-ngorlugu annikinnerusoq.

Inoqarfinni akunnattumik annikitsumillu aningaasatigut isertitaqarfiusuni assingamik pissutsit assigiinngillat. Akerlinganilli illoqarfinni aningaasatigut isertitaqqortuuni agguaqatigiissillugu isertitaqarneq eqqarsaatigalugu siuariartorneq annikinneruvoq, tamatumanilu nammaqatigiinnerulersitsilluni.

2.2 INUIAQATIGIIT KATITIGAANERAT (DEMOGRAFI)

Innuttaasut akornanni meeqqat kisitsisaat 1980-miilli tamani appariartorsimavoq, ilutigisaanillu utoqqaat 65-nit qummut ukiullit kisitsisitigut amerliartorsimallutik. Inerneraali inuiaqatigiinni sulisinnaassusillit eqimattaq tamani annikitsumik qaf-fakkiartorsimammat, tamannali utoqqaat 65-it qulaallugit ukiullit amerliartorneri ilutigalugu appariartulernissaa naatsorsuutigineqarpoq.

2050 tikikkutsigu Kalaallit Nunaanni sulisinnaassuseq appariartussasoq naatsorsuutigineqarpoq, ilaatigut ukunangga taarserneqarsinnaasoq:

- 🌐 Sulisinnaanermut peqataanerulerneq
- 🌐 Ilinniarsimassuseq qaffannerasigut
- 🌐 Tikerarneq annertuseriarpat (avataaniit suliarortut amerlanerit)

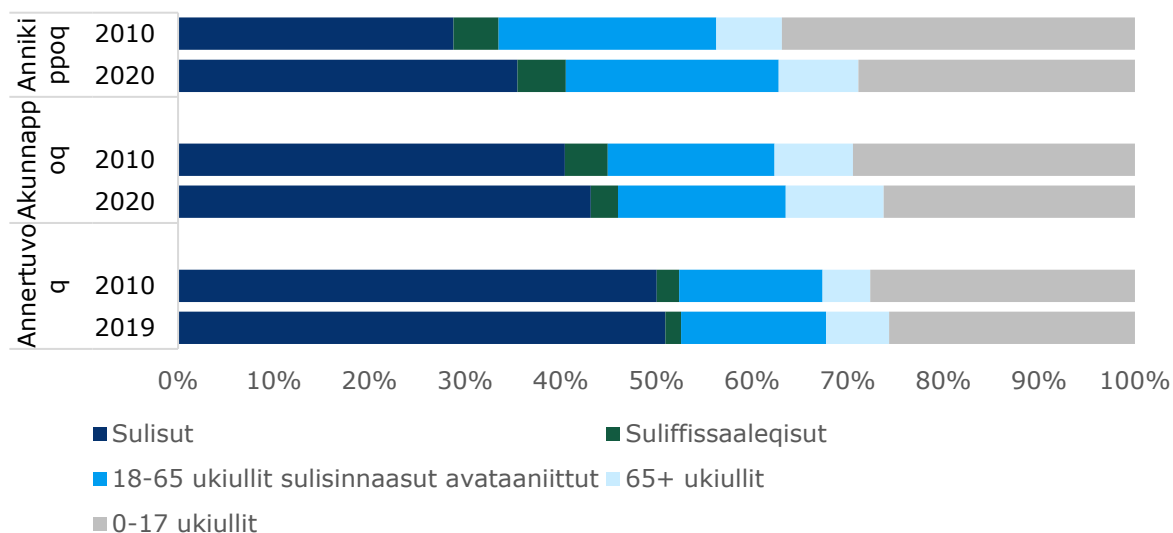
2.3 SULISINNAASUT AKORNANNI KINAASSUTSIKKUT SIAMMASIS-SUUNEQ

Inoqarfinni annikitsumik aningaasatigut isertitaqarfiusuni arnat sulisinnaasut akornanni peqataanerulernissaasa annikitsumik periarfissaqarnerulersinnaavoq. Ataatsimut isigalugu 30-niit qummut ukiullit sulisinnaasut akornanni arnat peqataanerat angutitut sanilliullugu amerlaqatigiipput. Inoqarfinni annikitsumik aningaasatigut isertitaqarfiusuni kisimi (inoqarfinni nuna tamakkerlugu agguaqatigiisillugu isertitaasa 67%-ii ataallugit agguaqatigiisillugu isertitallit) sulisinnaasut akornanni arnat ikinnerungaatsiarput, innuttaasulli inoqarfinni aningaasatigut annikitsumik isertitaqarfiusuni amerlassusaat nuna tamakkerlugu innuttaasuinut sanilliullugit 6%-iinnaaneri pequtaalluni pingaassusaa annillivoq.

2.4 SULISINNAASSUT

Sulisinnaasut amerlassusaat aammalu sulisut Kalaallit Nunaanni illoqarfinni nunaqarfinnilu assigiinngiiaaqaat, aammalu inoqarfiit agguaqatigiisillugu aningaasatigut isertitaqarfiusuni aamerlanerungaatsiartarlutik.

Nunaqarfinni suliffissaaleqineq illoqarfiit qanigisaminut sanilliullugit amerlanerunersut ikinnerunersulluunniit maannakkut uteqqiattuunersoq iluamik takussutisartaqanngilaq, kisiannili inoqarfinni aningaasatigut annikitsumik isertitaqarfiusuni inoqarfiit aningaasatigut annertunerusumik isertitaqarfiusunut sanilliullugu suliffissaaleqineq annertunerusarpoq.

Takussutissaq 1: Sulisorineqarsinnaasut, sulisut aammalu suliffissaaleqisut inoqarfiit aningaasatigut isertitaqarfiusunut immikkoortiterlugit (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik [BEDSTC], [INDPI302] og [ARDSTK1])¹

¹ Suliffeqarnermi pissutsit kisitsisit 18-65 ukiullit tunngavigineqarput, innuttaasullu amerlassusaannut kisitsisit 17-64 ukiulinnut tunngavigineqarlutik

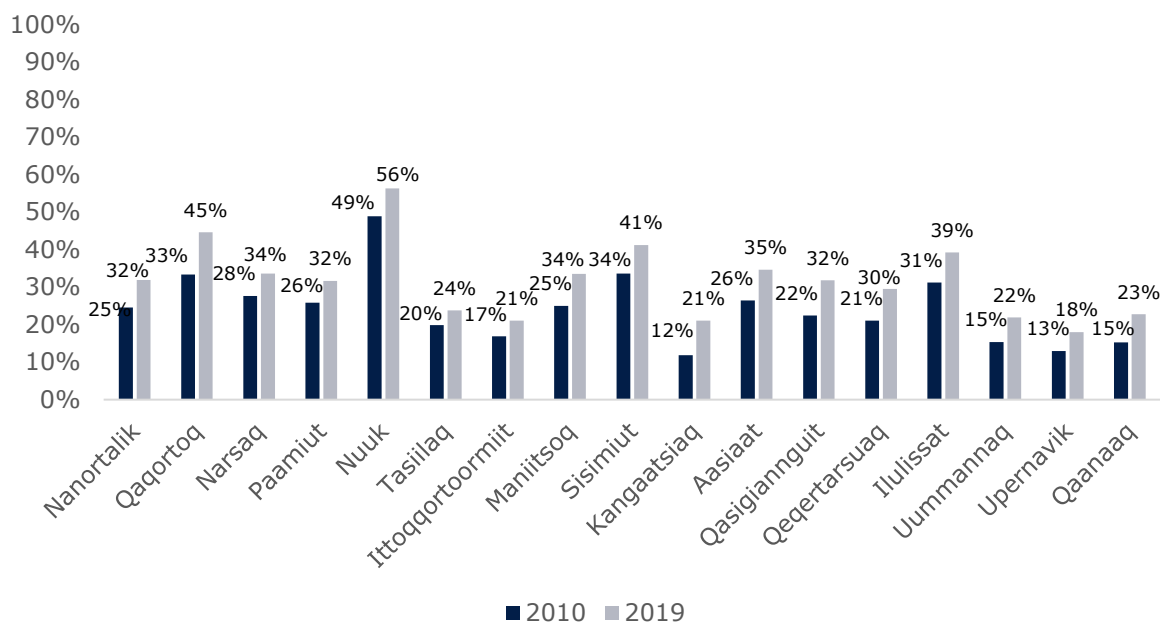
Takuneqarsinnaasuni inoqarfiit aningaasatigut annertunerusumik isertitaqarfiunerujartortillugit arnat angutillu sulisinnaasuni peqataanerat annertusiartortartoq uteqqiattumik ersarippoq. Inuusuttut utoqqaallu ataatsimut isigalugu sulisinnaasut akornanni peqataannginnerat annertuneruvoq, aammalu ingammik arnat inoqarfinni aningaasatigut annikitsumik isertitaqarfiusuni sulisinnaasut akornanni peqataanerat annikippoq. Tamanna ilinniartitaanikkut periarfissaasut aammalu meeqqanut paarsisussaqaarnikkut periarfissakinnermut ataqatigiinnera ilimagineqarluni.

2.5 ANINGAASATIGUT ISERTITAT

Inoqarfiit annertunerusumik isertitaqarfiusuni agguaqatigiissillugu isertitat (innuttaasut 44%-ii) nunaqarfiit aningaasatigut annikitsumik isertitaqarfiusunut sannilliullugu marloriaatiuvoq innuttaasut 6%-iinig amerlassuseqarlutik. Ataatsimut isigalugu inoqarfiit akunnerminni assigiinngissuteqangaatsiarput. Taamaattorli inoqarfinni annikinnerpaamik annertunerpaamillu isertitaqartut ukiuni kingullerni imminnut nammaqatigiinnerulersimanerat erserpoq.

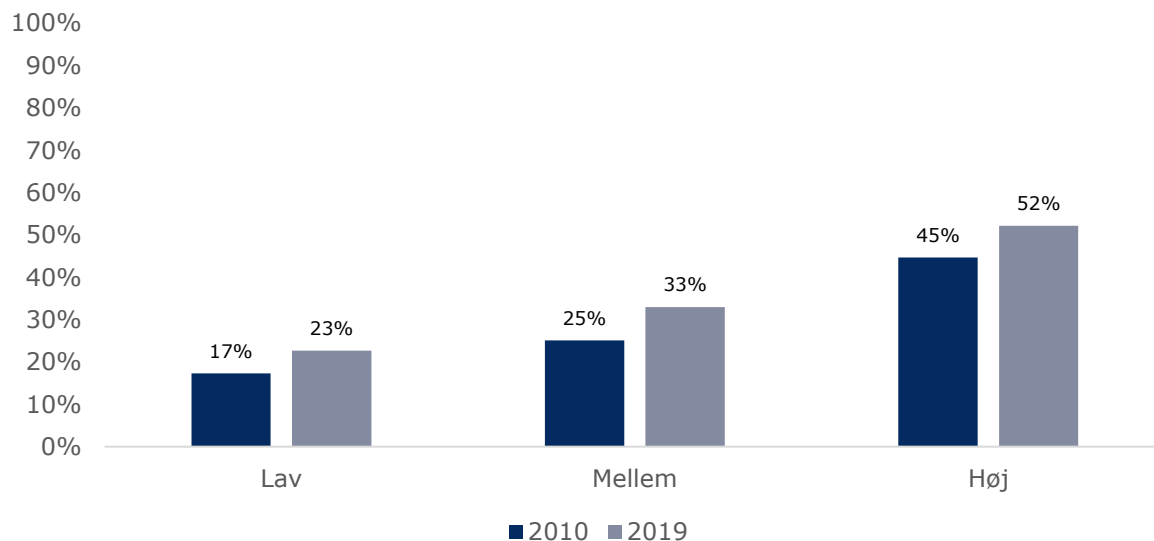
2.6 ILINNIARTITAANEQ

Inoqarfinni tamani 10. klasse qaangerlugu ilinniagaqassuseq agguaqatigiissillugu qaffakkiartorsimavoq, kisiannili 2019-mi 18 aamma 56% akunneranni nikerarsimalluni. Ingammik Nuuk naatsorsuutigineqarsinnaasutuut illoqarfinnut allanut sannilliullugu ilinniarsimassutsikkut qaffasingaatsiarpoq. Ilinniarsimassuseq qaffakkiartornera pitsaasuvoq, amerlanerillu meeqqat atuarfianniit qaffasinnerusumik ilinniagaqartalernikuupput. Taamaattorli uani ilaatinneqassapput inuusuttut ilinniqaqqiffigisinnaasaat, ilinniaqqissinnaanermut qaffassaataaginnartussa:

Takussutissaq 2: 10. klasse qulaallugu innuttaasut agguaqatigiissillugu ilinniarsimassusaat (aallertik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik [UDDISCPROG])

Agguaqatigiissillugu isertitat aammalu ilinniarsimassuseq ataqatigiipput. Ata-qatigiinneq tamanna illuatungeriimmik atuuppoq, ilinniarsimassuseq qaffak-kiartortillugu isertitat annertusiartussapput killormullu:

Takussutissaq 3: Isertitat qaffasissusaat aallaavigalugu ilinniarsimassutsip qaffasissusaa 2010-2019 (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik UDDISCPROG og INDPI302)

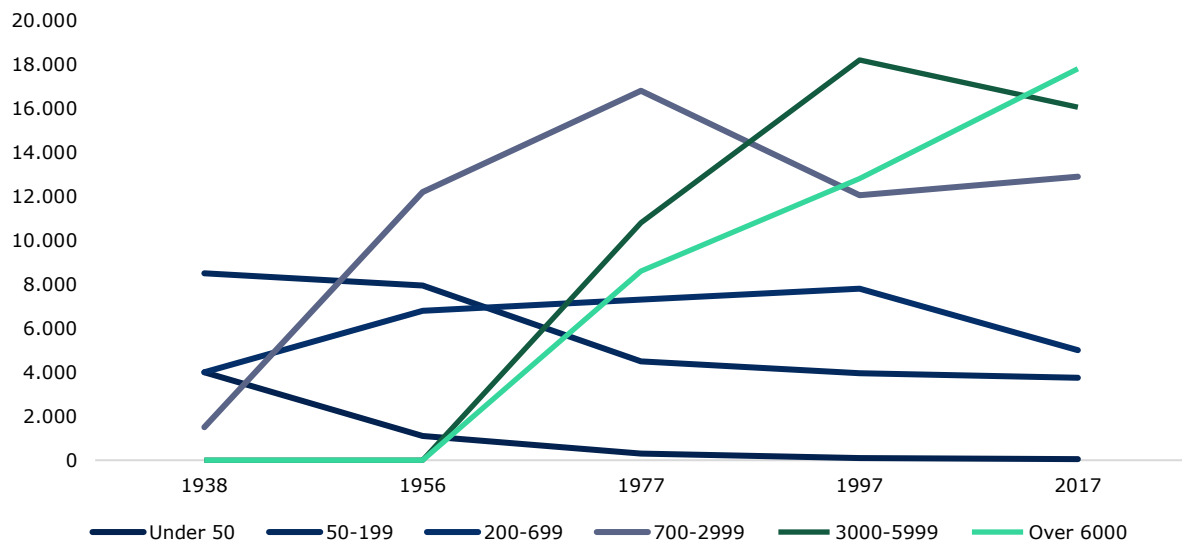
2.7 KATERUNNEQ (URBANISERING)

Nunarsuup kitaani annermik atuuttoq inoqarfinnut katerunneq, ilaatigut illoqarfinni tunisassiorneq aammalu kiffartuussinikkut inuussutissarsiuutit ineriartorsimanagerat tunngavigalugu, aamma Kalaallit Nunaanni takuneqarsinnaavoq. Inoqarfinni minnerusuni suli innuttaqassuseq milliartorpoq, ilaatigut sinerissap qanittuani aalisarneq piniarnerlu periarfissatigut allanngorsimanageratigut, avataasiorlunilu aalisarneq annerusumik pingaaruteqalersimalluni. Ineriartorneq tamanna aamma suliffissanik aamma ilinniarfissanik nutaanik periarfissiisimavoq, ingammik illoqarfinni anginerni. Ingammik Nuuk nunatsinni innuttaasunit tikerarfigineqangaatsiarsimavoq.

Kisiannili Kalaallit Nunaanni aammalu nunat avannarlerni nunalerisuusuni katerunneq allaanerussuteqartarsimavoq. Annermik allaanerussutaavoq Kalaallit Nunaat ulluinnarni attaveqaatitigut peqannginnera aammalu nunaqarfiit illoqarfiillu akornanni nikerarnissamut periarfissakissimaneq siammasitsitsisimavoq. Inoqarfik milliartorneranut ajornarnerulluni ilutigisaanillu soqutiginassuseq aammalu kiffartuussinikkut periarfissat ajorseriaateqarneralutik. Qangatut illoqarfiit qanigisat suliffissaqarnikkut periarfissaat atorlugit inoqarfigisamiiginnarnissaq ajornarsiararsimavoq.

Kalaallit Nunaanni piffissaq sivisuumi inoqarfinnut katerunneq ingerlasimavoq, nunaqarfiit mikinerulersimallutik ilaallu matusariaqarsimallutik, illoqarfinnilu anginerusuni siuariartorneq ingerlasimalluni ingammik Nuummi. 2000-tsikkut tungaanut

piffissaq ingerlanerani nunaqarfeerarpasuit nungorarsimapput, piffissallu ingerlanerani illoqarfiit 3000 aamma 6000-nik innuttaasullit amerliartorsimallutik.

Takussutissaq 4: Kalaallit Nunaanni inoqarfiit angissusaat naapertorlugit agguataarsimaneri B 1938-2017 (aallerfik: Nuna tamakkerlugu pilersaarusiaq 2017)

Ineriartorneq tamanna teknologi aqqutigalugu ineriartorsimaneq aammalu qajaniit umiatsianut, ungasinnerusumut angalasinnaasunut aammalu aalisariutinut annerusunut ineriartorsimaneq tunngavilersorneqarsinnaavoq, aalisarneq inoqarfinnut pisariaqartitsinera annikillisillugu. Nunaqarfinni ilaanni nunap pissaritiaatigut inuussutissaarunnikkut kinguneqarsinnaasarpoq, taamaasillunilu inoqarfik inuuniutaaruttarluni.

2.8 MAANNAMUT INERIARTORNERMUT AAMMALU INOQARIAASERMUT POLITIKKI

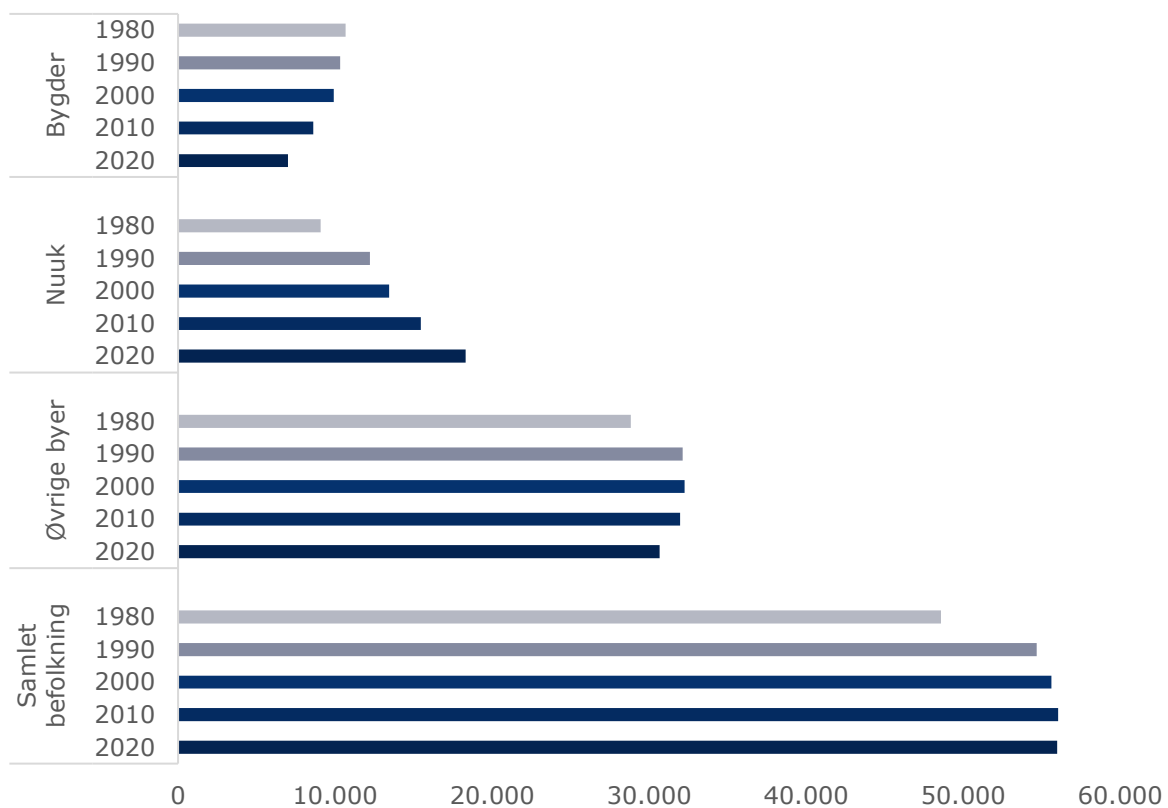
Politikki maannamut ingerlanneqarsimasoq pilliuteqarluni ingerlatsinerusimavoq, inoqarfinni mikinerusuni ineriartorneq eriagineqarsimalluni, immaqá nussorne-rujussuaq pinaveersaartinniarlugu immaqalumi aamma inoqarfiit mikinerni anginernilu inuuniarnikkut assigiinnginnerujussuaq pinaveersaartinniarlugu. Tamanna akit assigiittussaananerik politikkeqarnikkut ingerlanneqarpoq, suliniutillu allat inoqarfinni inuuniarnikkut assigiinngissuseqarnermut nammaqatigiissitsisinaasunik siunertallit taamatullu illoqarfiit anginerit akornanni ungasissutsinut anertusaasimasussaagaluartunut nammaqatigiissitsineq.

Akit assigiittussaananerik politikkeqarneq ataatsimut isigalugu aqqutaasimavoq, kisiannili aamma piffissaq ingerlanerani illoqarfinnut ataasiakkaanut aammalu nunaqarfinnut pingaaruteqangaartunik aaliangiisoqartarsimalluni. Kommuunerujussuangerit kingunerisaanik allaffissornerit atorunnaarsinnerinik imaluunniit nuunnerinik pisoqarsimavoq. Nunamilu immikkoortuini pisortanit annertuumik aningaasaliinerit, immikkoortuni imaluunniit nuna tamakkerlugu attaveqatigiinermut tunngasunik aamma pisoqarsimalluni. Tamatumani piumasaqaatit assigi-

ingitsut piusimasinnaapput, soorlu inuiaqatigiit aningaasqarnerannut akilersinnaasuunersoq, nunap immikkoortuinut nammaqatigiinnersoq immaqaluunniit pisutsit allat.

2.9 INNUTTAQASSUSEQ INERIARTORNERA

Kalaallit Nunaanni innuttaqassuseq 1980-miit 1990-mut ataatsimut isigalugu qaffariaqarpoq, kisiannili taassuma kingunerani aalajaatsumik inissisimasimaluni. Piffissaq tamaat Ukiuni 40-ni kingullerni Nuuk innuttaqassutsikkut marloriaatingorlugu innuttaasut katerissimapput. Nunaqarfiit innuttaqassutsimikkut appariarsimapput, illoqarfiillu sinneri 2010 tikillugu aalajaatsumik inissisimasi-mallutik, kinguneranilu appariartulersimallutik:

Takussutissaq 5: Innuttaqassutsikkut ineriartorsimaneq 1980-2020 (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik (BEDSTC))

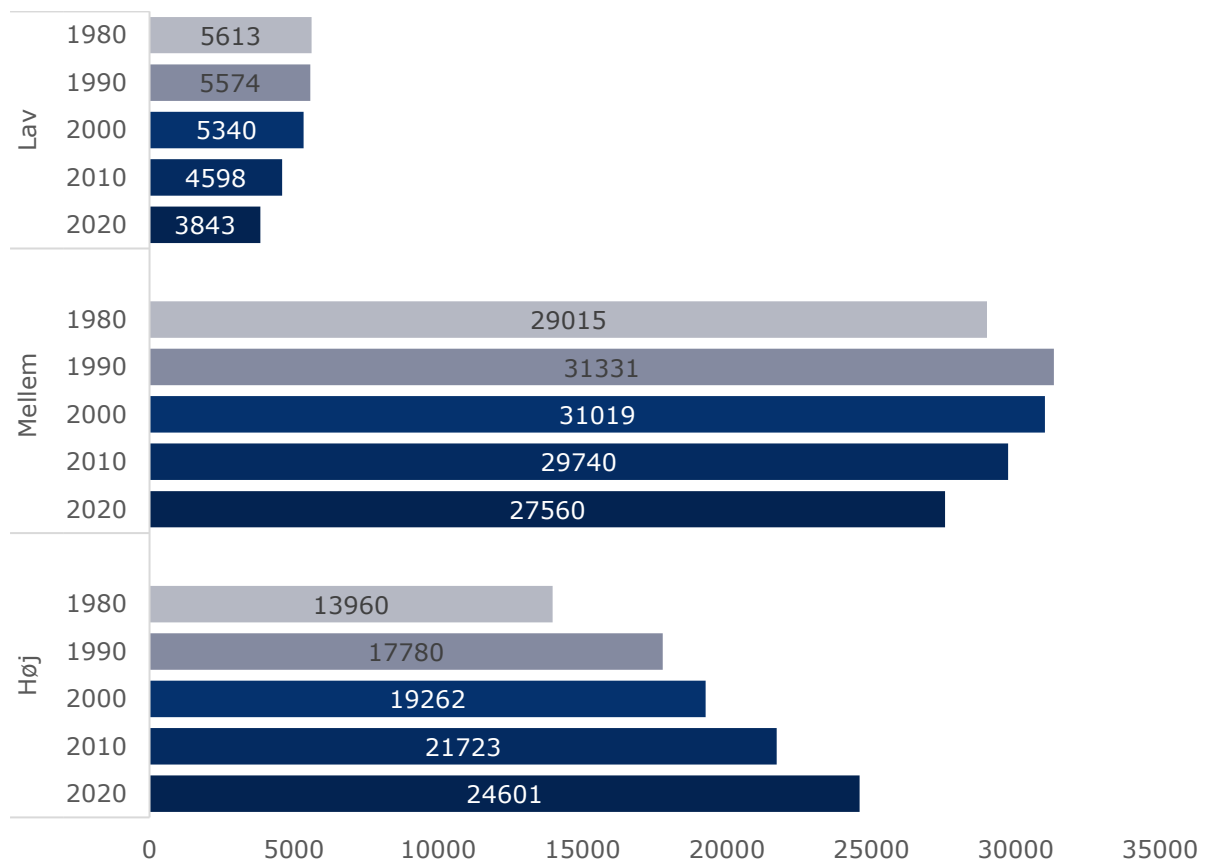
2.10 ISERTITAT AALLAAVIGALUGIT INNUTTAQASSUTSIKKUT INERIARTORSIMANERIT

Oqaatigeriikkattuut misissuinerup Annertuumik, akunnattumik annikitsumillu aningaasatigut isertitaqartut sulissutigivai². Inoqarfiit aningaasatigut annertuumik isertitaqarfiusuupput Nuuk, Sisimiut aammalu Sisimiut eqqaaniittut nunaqarfiit,

² Aningaasatigut isertitat qaffasissusaat inuinnaat akileraartussaataasut 15-niit qummut ukiullit ukiup naanerani sulii akileraartnatik agguaqatigiissillugu inuttut isertitaanut tunngavoq.

annikitsumik isertitaqarfiusut kisimi nunaqarfiupput, aammalu akunnattumik isertitaqarfiusut illoqarfiit amerlanerit nunaqarfillu ilaatigut ilaallutik. Ilanngussaq 2 takujuk.

Inoqarfiit annertuumik isertitaqarfiusuni innuttaasut amerlassusaat annertuumik qaffakkiartuinnavissimapput, inoqarfinilu annikitsumik akunnattumillu isertitaqarfiusuni innuttaqassuseq appariartorsimalluni:

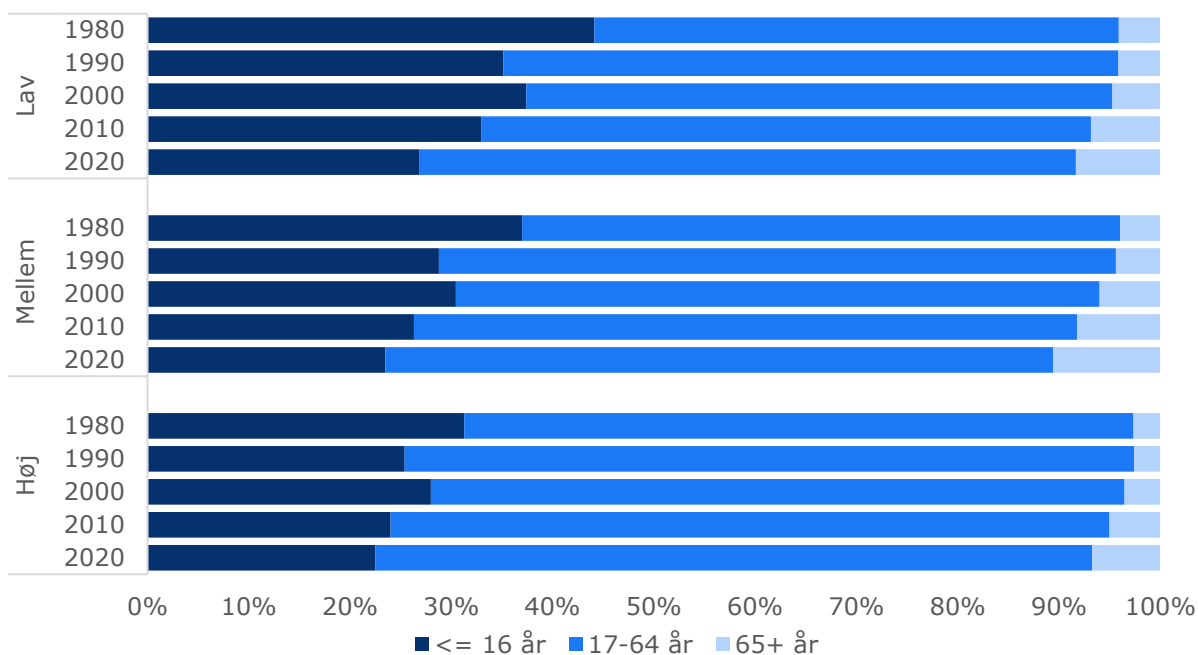
Takusuttisaaq 6: Isertitat aallaavigalugit inoqarfinni innuttaqassutsikkut 1980-2020 (aallertik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik (BEDSTC og INDPI302))

Ukiuni 30-ni innuttaqassuseq aalajaatsumiissimavoq, kisiannili Nuummi katerunneq pisimalluni. Illoqarfinni nunaqarfinilu sinnerini annikitsumik isertitaqarfiusuni innuttaqassutsikkut ineriartorneq pitsaanngitsoq atugarisimavaat, Kalaallit Nunaanni siunissami ineriartorneq aammalu siuariartornermut unammillertitsillutik.

Ineriartorneq imatut isumalluarfiuvoq, innuttaqassutsikkut amerlanerit agguaqatigiissillugu isertitaqqortunerni najugaqalersimamata.

2.11 INUIAQATIGIIT KATITIGAANERISA INERIARTORNERAT AAM- MALU UKIOQQORTUSSUTSIT AGGUAQATIGIINNERAT

1980-miilli innuttaasut akornanni meeqqat amerlassusaat appariangaatsi-arsimavoq, ingammik nunaqarfinni isertitakiffiusuni. Killormuaanik 65-niit qummut ukiullit piffinni tamani amerleriarsimapput (amerlanerujartuinnarnissaallu naatsorsuutigineqarluni), kisiannili inoqarfinni isertitaqarfiulluartuni ikinnerpaallutik. Naatsorsuutigineqarpoq³ utoqqaat amerlatsikkiartuinnavissasut kisiannili meeqqat inuusuttullu amerlassusaat ataatsimut isigalugu nammaqatigiilertussaallutik. 1765-nillu ukiullit amerlassusaat aalajaatsumik inissisimasimapput, kisiannili amerliartorlutik. Immikkoortortani allannguutit annikitsut takuneqarsinnaapput:

Takussutissaq 7: Isertitat aallaavigalugit inoqarfinni ukiut agguataarsimani 2020 (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik BEDSTC og INDPI302)

Sulisinnaassuseqarlutik ukiullit innuttaqassutsimut amerlassusaat 1980-miilli annikitsumik amerliartorsimapput, tamannali 65-niit qummut ukiullit amerliartornerisa ilutigisaanik ikiliartussallutik.

³ Aallerfik: Kalaallit Nunaanni Aningaasaqarnikkut Siunnersuisooqatigiit (2021)

3 KISITSISIT

	<u>Inoqarfiit an- nertuumik isertitalit</u> nuna tamakkerlugu ag- guaqatigiissinneraniit 100% qaangerlugu	<u>Inoqarfiit akun- nattumik iserti- tallit</u> 67-100% nuna tamakkerlugu aggu- aqatigiissinneraniit	<u>Inoqarfiit isertitakitsut</u> Nuna tamakkerlugu ag- guaqatigiissinneranit 67% ataallugu
Innuttaasut (Innuttaasunit agguaqatigiis- sillugit)	44,0 %	50,0 %	6,0 %
Innuttaqassutsip amerliartornerat 2000 – 2010	12,8 %	-4,1 %	-13,9 %
Innuttaqassutsip amerliartornerat 2010 – 2020	13,2 %	-7,3 %	-16,4 %
Innuttaasut akornanni sulisut %-ngorlugit	50,0 %	43,0 %	35,0 %
Suliffissaaleqineq	2,0 %	3,0 %	5,0 %
10. klasse qangerlugu ilinniarsimasut ag- guataarneri	52,0 %	33,0 %	23,0 %
Isertitat agguaqatigiissillugu	358.000 DKK	220.000 DKK	149.000 DKK

Isertitatigut ineriartorsimanerit 2000 – 2020	48,0 %	52,0 %	54,0 %
Isertitatigut ineriartorsimaneri 2010 - 2020	20,0 %	30,0 %	36,0 %

Takussutissaq 1: Kalaallit Nunaanni inoqarfiit kisitsisinngorlugit killiffii

4 KALAALLIT NUNAANNI INOQARFINNI INUUSSU- TISSARSIORNIKKUT PERIARFISSAT

4.1 KALAALLIT NUNAATA ANINGAASAQARNERANUT TUNNGAVIUSUS- SAQ

Kalaallit Nunaata inuussutissarsiornikkut ineriartornera aammalu nammineq pilersornera sukarsuit sisamanit tunngaveqarpoq:

- 🌐 Aalisarneq
- 🌐 Piniarneq
- 🌐 Takornariaqarneq
- 🌐 Aatsitassat

Tamatumanilu Kalaallit Nunaata kujataani nunalerineq aammalu avammut tunisarsiornikkut kiffartuussinermiillu annikitsumik ikitsunillu isaatitsiveqarpugut, soorli amerlasuut aamma sanaartornermi suliaqartuusut.

Aalisarneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera napatippaa. Takornariaqarneq, aatsitassat, piniarnermik inuussutissarsiuteqarneq aammalu inuussutissarsiutit avammut tunisaqarnerput eqqarsaatigalugu killilimmik iluaqutaapput.

Nunaqarfinni illoqarfinnilu inuussutissarsiornikkut periarfissat nunaqarfinniit illoqarfinnut nussorneq kingunerisaanik inuiaqatigiittut aningaasaqarnitsinnut nalilersuutigissallugu pingaaruteqartuuvoq.

Inoqarfinmi inuussutissarsiornikkut periarfissakitsumiit periarfissaqarluartumut nuunneq nunatsinni isertitaqarnikkut ataatsimut isigalugu qaffariaataasussatut inissisimassaaq.

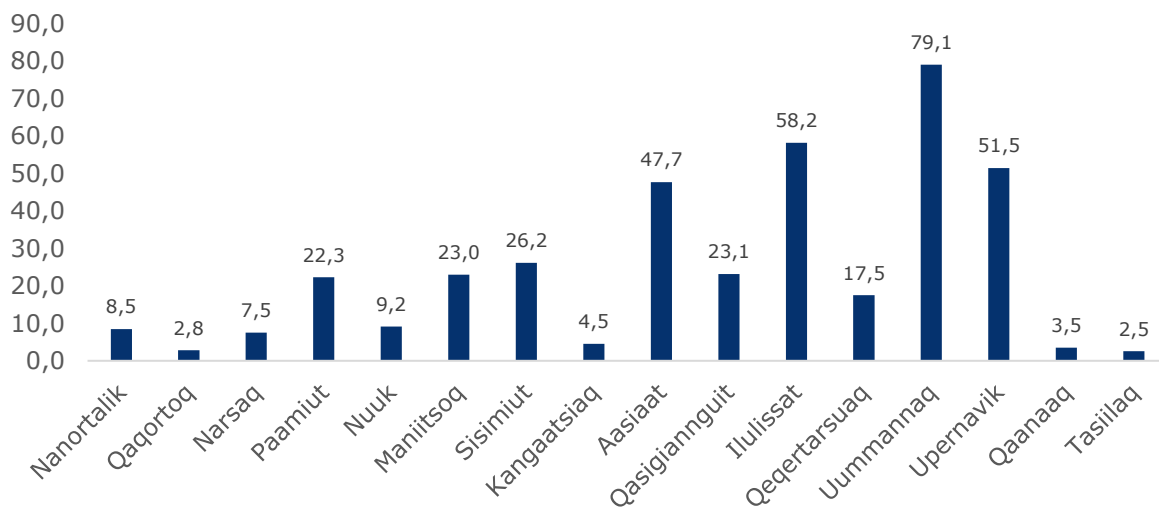
4.2 AALISARNEQ

Ukiorpaalunngortuni aalisarneq pitsaasumik ineriartorfiusimavoq, kisiannili aalisarluni inuussutissarsiuteqarnermi teknologi aqqutigalugu ineriartornera katerunermik kinguneqarnikuuvoq, taamaasillunilu ullumikkut aalisarneq inoqarfiit aallaaviginagit ingerlanneqarsinnaalluni.

Inoqarfiit inuussutissarsiutiniit pisariaarutsinneqarnikuupput, ullumikkullu nunaqarfiit amerlasuut piffimmi isertitassatigut tunngaveerutivissornikuullutik.

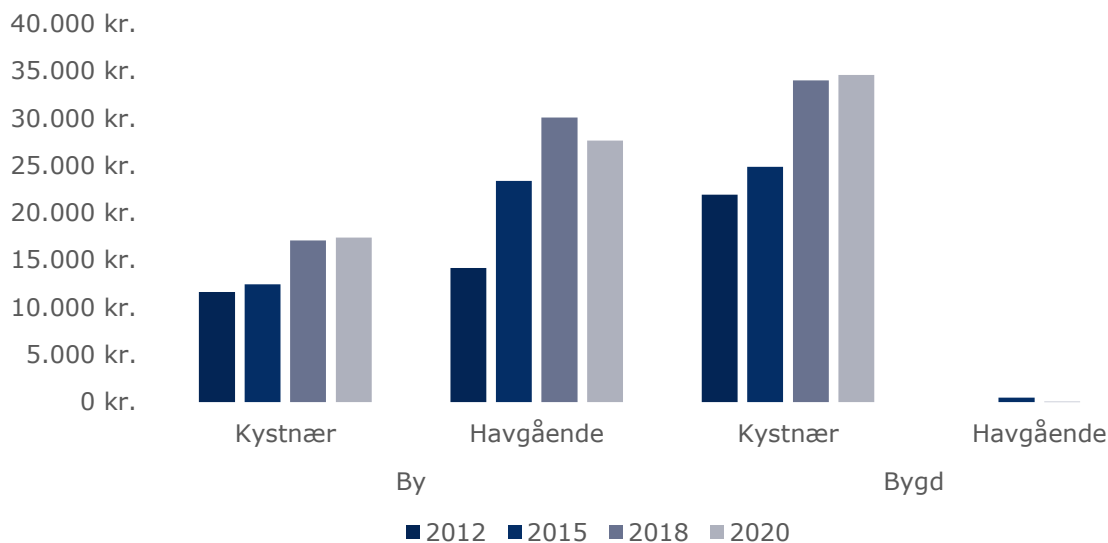
Aalisagaqatigiiaat assigiinngitsut allanngorartillugit, akit allanngorartillugit aam-malu ilutigisaanik piffinni aaliangersimasuni pisassat annertussusaat allanngorar-tillugit piffissap ingerlanerani piffiit sorliit inqarfiillu sorliit siunissami aalisarneq akilersinnaasumik ingerlasumik tunngaveqarnissaat nalilersussallugu ajor-nakusoorsinnaavoq. Ukiorpaalunnt pisassiissutit nikerartussaajunnaarlugit inis-sikkaanni tamatumani naliliinissaq ajornannginnerulissagaluarpoq.

Nunaqarfinni tunisassiorneq, tamarmiullutik innuttaasut 12%-iinik amerlas-suseqartuusut, sinerissap qanittuani aalisarnerup 20%-raa. Aningaasanngorlugit kisissagaanni taamaasilluni aalisakkanik qalerualinnillu tunisassiorneq nunaqar-finni annerpaajuvoq.

Takussutissaq 8: Aalisakkanik qalerualinnillu tunisassiorneq innuttaasumut ataasiakkaamut piffin-nilu (illoqarfiit + nunaqarfiillu eqqaaniittut) (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik FID012))

Avataasiorlutik aalisartut illoqarfinneersuupput, nunaqarfinnilu tikittartuusut si-nerissap qanittuaningaaneersuullutik:

Takussutissaq 9: Sinerissap qanittuani avataasiortullu illoqarfinnut nunaqarfinnullu tunisassiornerat (aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik FID013)

4.3 TAKORNARIAQARNEQ

Ataavartussamik aallaaveqarluni takornariaqarneq piviusunngortinneqassappat inoqarfiit takornariaqarnermik immikkut sammisaqartussat ikinnerpaaffianiitsittariaqarput, immikkut sammisaqarneq periarfissalinnut katersuuffiusinnaalluni. Pifinni inoqarfinnilu ataavartussamik aallaaveqartumik takornariaqartitsivinngornia-raanni pissutsit arlallit pinngitsoorneqarsinnaanngillat:

- 🌐 Takusassat misigisassallu periarfissaasut.
- 🌐 Angallannikkut attaveqatigiinneq.
- 🌐 Unnuinissamut periarfissaasut.
- 🌐 Sulisoqarnikkut piginnaasallit pissarsiareriaannaallugit.

4.4 AATSITASSANIK PIAANEQ AATSITASSAQARNERLU

Aatsitassanik pīaaneq periarfissalerujussuusoq nalilerneqarpoq. Aatsitassatut piiarneqarsinnaasut nuna tamakkerlugu siammarsimapput, inoqarfinnullu ungasissumi inissisimasarlutik, taamaattumillu suliassanut nunaqavissunik sulisoqarnissaq ajornakusoortittarlugu.

Tunisassiornermut tassunga taamatuttaarlu sumiiffinni inuiaqatigiittut pissarsiasanunat unammillernarsinnaasut ilaatigut ima naalisarneqarsinnaapput:

- 🌐 Avatangiisinut eriaginninneq.
- 🌐 Nunaqavissunik sulilersitsinissamut unammillernartut.
- 🌐 Inoqarfinnut ungasissumiinneq.
- 🌐 Ukiuni ikitsuinnaasuni aningaasarsiornikkut suliassaqartitsineq.
- 🌐 Pinngortitap tunniussinnaasaasa killeqarsinnaaneri (Soorlu aalisarneq).

Aatsitassaqaarnikkut tunisassiorneq Kalaallit Nunaannut periarfissaasoq, inoqariaatsimut toqqaannartumik sunniuteqarnissaa annikitsutut isigineqarpoq. Tunisassiorneq piginnaasatigut, atorfiit ataannarsinnaasut aammalu inoqarfinni aatsitassarsiorfinnut toqqaannartumik attuumassuteqanngikkaluartut (soorlu allaffissornerit), soorlu aamma sulisorisat inoqarfimmi inuuginnarnissaminut inuuniutissaqaarnissaanik qulakkeerinnissinnaasut, naak inoqarfimmut tassunga pituttorsimasariaqanngikkaluartut, nikeriallaqqissinnaanissaq pingaartiinnarlugu.

4.5 PINIARTUTUT INUUSSUTISSARSIORNEQ

Piniartutut inuussutissarsiuteqarnermut killilimmik naatsorsuuteqarfissaavoq, nu-naqarfinnut tamakkisumik inuuniutigissallugu tunngavigineqarsinnaasarnani. Taamaattorli inuuniutitut tullertut taaneqaannarsinnaanerulluni, isertitanik tapu-tartuisinnaasoq, soorli assersuutigalugu aalisartuuneq isertitatut tamakkiisumik attatiinnarneqarsinnaasarneq ajortoq (Sinerissap qanittuani qaleralinniarluni aali-sartuni 80%-ii aalisarnerinnarmiit ilaquuttatik pilersorsinnaasarneq ajorpaat). Pini-artutut inuussutissarsiuteqarneq ikileriarfiungaatsiarsimavoq. Piniarnerli inummut ataasiakkaamut nuannersuusarmat inoqarfinnut periarfissaanera naliliinermi eqqarsaatit pingaartutut tikinneqarpoq.

4.6 ISERTITAQARNISSAMUT TUNNGAVIK

Inuiaqatigiittut aningaasarsiornissamut aalajaatsumik peqarnissaq pingaaruteqar-poq, kisiannili inoqarfinnut ataasiakkaanut suliffissat taakkunanillu isertitarineqar-tussat pingaarnerrupput, pingaartuunanilu avammut tunisassiornerunersoq imaluunniit sumiiffimmi inuussutissarsiutaanersoq. Allaffeqarfinni, sanaartornermi imaluunniit piffinni inuussutissarsiutit suliffissaqarfineqartut aalajaatsuunerusar-put inoqarfinnullu orniginarnerulersarlutik.

4.7 INOQARFIIT AAMMALU INUUSSUTISSARSIUTITUT TUNNGAVIIT ATAQATIGIINNERISA SANNGEEQUTIGISINNAASAI

Inuiaqatigiit siammasissuulluni inoqarfiit akunnerminni uteqqiaffigineqarsin-naanngitsuni Kalaallit Nunaanni illoqarfiit nunaqarfiillu inuiaqatigiit allanut sanil-liullugu pinngortitap pissarititaanit pinngitsuuisinnaanngilagut, soorlu piffinni aali-sarnikkut, takornariaqarnikkut soqutiginassuseq, aammalu politikikkut avataani-illuunniit pissutsit soorlu talittarfeqarnikkut, tunisassiornikkut aammalu atta-veqatigiinnikkut pilersitsinerit taamatullu pisortanit suliffissaqartitsinerit assigi-saallu periarfissaasariaqarput. Taamatuttaarlu aamma inoqarfinnut inuussutis-sarsiornikkut tunngavissaqarnermikkut annikitsumiittut, soorlu aalisarnerinnarmi aallaaveqartuni, allanngortoqassatillugu sanngiiffigisinnaasarpaat.

Aalisarnikkut, piniarnikkut, takornariaqarnikkut aammalu aatsitassaqaarfiunikkut inoqarfiup inuussutissarsiornikkut periarfissaqarsinnaanerata inissisimanera inu-ussutissarsionerup aammalu inoqarfimmi innuttaqassusermut ineriartornissaanut pissutsit pingaarutilerujussuupput. Inuussutissarsiornikkut periarfissaasut piffis-

saq ingerlatillugu allangorsinnaasarput, soqutigisallu ilaanni teknologi aqqquti-
galugu aamma ineriartorerup inuiaqatigiinni immikkoortortani aammalu
inoqariaatsimut ineriartuutaasinnaasarput.

**Inoqarfiit amerlasuut inuussutissarsiornikkut tungavissakittarput
inuussutissarsiullu ataaseq kisimi annertuumik pinngitsoorsinnaaneq
ajorlunikku, allangortoqalersillugulu sanngiiffigilersarlugu.**

5 Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutit

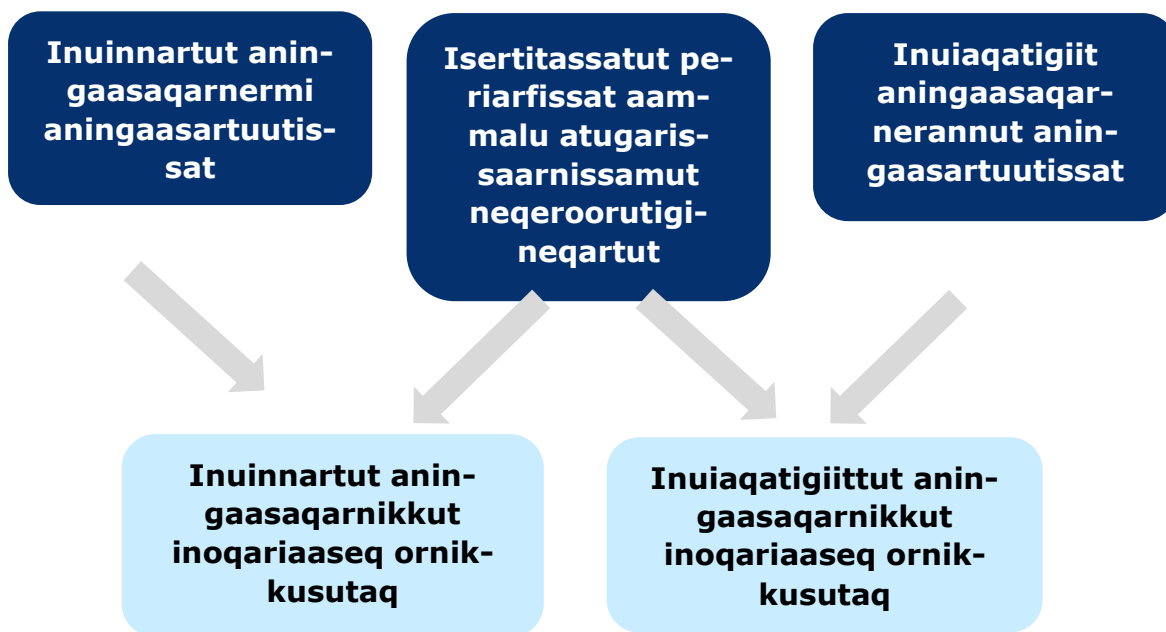
5.1 INOQARIAATSIP ILUSEQARNERANUT PISSUTSIT PIVIUSUNUT ORNIKKUSUTANULLU INISSISIMAFFIIT

Inuiaqatigiinni inoqariaatsikkut nikittoqarsimanikkut nalilersuisoqassatillugu isertitaqarnikkut pissutsit aammalu inuiaqatigiit aningaasarnerannut sunniuteqarnerit nalilersuinermit peqataatinneqassapput:

Inoqariaatsimi nikittoqarnerani inummut ataasiakkaamut isertitavigut inuussutissaqarneq qaffariaateqassasoq naatsorsuutigineqassaaq.

Taassuma avataasigut inoqarfik mikinnermiit anginnermut nuunnermi inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aningaasartuutit imaluunniit sipaarutaasut piusinnaapput.

Inoqariaaeq nalilersussatillugu pissutsit assigiinngitsut tassa aqutigineqartarput taamatullu inoqariaaseq ilusilersugaaneranut inuinnartut aningaasaqarneq inuiaqatigiittullu aningaasaqarneq immikkut isiginiassallugu pingaaruteqarpoq. Inuinnartut aningaasaqarnermi inuiaqatigiittullu aningaasaqarnermi aningaasartuutigineqarsinnaasut immikkoortinneqassapput:

Takussutissaq 10: Inoqariaatsikkut ilusilersugaanermi pissutsit piviusut ornikkusutallu

5.1.1 Inuinnartut aningaasaqarnermi inuuniarnikkut aningaasartuutit

Aningaasartuutit innuttaasuniit misigineqartartut nunassinnissamut soqutiginni-lernissamut sunniisarput, inoqariaatsimullu ataatsimut aaliangiisuusarluni. Inuttut aningaasaqarnermi aningaasartuutissat aammalu inoqarfimmi atugarissaarnissa-mut neqerooutaasinnaasutut isigisat taamatullu aningaasatigut isertitsivissatut periarfissat inoqarfiup innuttaasutigut taamaasillunilu inoqarfigerusutatut ornik-kusutamitut soqutigalugu aaliangiisuusartut.

5.1.2 Inuiaqatigiittut aningaasaqarnikkut aningaasartuutit

Inuiaqatigiittut aningaasaqarnikkut aningaasartuutit eqqartortillugit namminer-sorlutik oqartussanut, kommuuninut, naalagaaffimmut, suliffeqarfimmut, innuttaasutut taamatullu ilaatigut atukkatigut pitsaanngitsuusinnaasut pineqartarput. Aamma piffimmi inoqartuusunut inuuniarnikkut aningaasartuutit ilaapput.

Inuiaqatigiittut aningaasaqarnermi aningaasartuutissat aammalu isaatitsiffiusus-sat, atugarissaarnissamut neqeroorutigineqarsinnaasut peqatigalugit inuiaqatigi-ittut aningaasaqarnermut iluaqutaasussatut inoqariaatsimut ilusiusussat.

5.2 INUIAQATIGIITTUT ANINGAASAQARNERMI ANINGAASARTUUTIT

Inoqarfimmi **inuuniarnikkut aningaasartuutit** innuttaasumit ataasiakkaamiit inuuniarnermi aningaasartuutigineqartut aallaavigineqassapput, immaqaluunniit inuiaqatigiittut aningaasatigut aningaasartuuteqarnermiit, imatut paasillugu nam-minersorlutik oqartussanit, kommuuninut, innuttaasumit aammalu suliffeqarfimmiit ataatsimut aningaasartuutit inoqarfik ingerlanneqarneranut.

Inuiaqatigiittut aningaasatigut aningaasartuutit inoqariaatsip ilusianut nali-liinissamut ilaatinneqassapput.

Inuiaqatigiittut aningaasaqarneq aammalu inuuniarnermut aningaasartuutit piviusuneersut assigiinngissusaat tassaavoq, aningaasanik nikerartitsinerit (pisortanit tapiissutigineqartut) aammalu akitsuutit pisiassanut sullissinernullu ilineqartartut. Akit assigiittussaataanerata assersuutissaavoq, innuttaasut ilaasa aningaasat nikerartinnerisigut ilaasa akikinnerulersillugit ilaasalu akileraarutitut isigineqarsinnaasunik akiliinerulersillugit. Inuuniarnikkut aningaasartuutit piviusut inuiaqatigi-ittullu aningaasaqarnermiit siammasissumik paasineqassapput, kisitsisitigut paasinninnikkullu aammalu pitsaaqutit inoqarfeqariaatsip ilusilersugaanerata aallaavigisaa.

5.3 INOQARIAATSIMUT ALLANNGUINISSAMUT PILERINARSAATAASIN-NAASUT

Inuuniarnikkut aningaasartuutit piviusut isertitaqarnissamullu periarfissaasut innuttaasut nunassinnissamut pilerisunnissaannut aaliangiisooqataasarput, taamatuttaarlu inoqariaatsimut sunniuteqartarluni, inuiaqatigiittut aningaasarnermiit aningaasartuutit isertitassatullu periarfissaasut , inoqariaaseq qanoq ittuus-saneranik inuiaqatigiittut aningaasaqarnermut ornikkusutatut inissisimassalluni.

Inoqarfinni pissutsit aallaavigalugit nunassinneq inuiaqatigiittut aningaasaqarnitsinnut pitsaasunik pitsaanngitsunilluunniit sunniuteqarsinnaasarpoq, uku pineqartillugit:

- 🌐 Ineqarneq
- 🌐 Angallanneq
- 🌐 Suliffeqarfik pisiassaqartitsisoq
- 🌐 Peqqinnissatigut periarfissat
- 🌐 Ilinniartitaanikkut pissutsit

Inoqarfiit inuuniarnikkut aningaasartorfiungaatsiartut aammalu atugarissaarnikkut appasittumik inissisimasut soorlu atuarfeqarnikkut aammalu peqqinnissatigut innuttaasunut pilerinartutut paarinniinnarnissamullu ajornarnerunissaa naatsorsuutigineqassaaq, inoqarfiit inuuniarnikkut aningaasartuuteqarnermi annikinnerusut atugarissaarnermullu neqerooruteqarnerusunut sanilliullugu ajornerussallutik.

5.4 INOQARIAATSIMIK ALLANNGUINERMI MALITSIGINEQARTUSSANIK NALILERSUINEQ

Nunaqarfinniit nussornerup toqqaannartumik aningaasartuutigisinnaasarivaai, inoqarfimmi inissiat illullu nalillit annaani.

Kigaatsumilli nussornerup aningaasatigut toqqaannartumik malitsigisassai killilimik naatsorsuutigineqassaaq, inuiaqatigiinnut innuttaasumullu ataasiakkaamut. Naggaterpiaani, atugarissaarnikkut malitsigisassat eqqaassangikkaanni, pitsaanngitsutut naliligassaavoq. Atugarissaarnikkut iluaqutissat soorlu peqqinnissatigut periarfissaqarneruneq, ilinniartitaaneq, pisiassat amerlatsinneri aammalu angallannikkut periarfissaqarnerunerit inuiaqatigiittut aningaasaqarnitsinnut pitsaasumik kinguneqassaaq, aammalu isertitatigut naatsorsuutigineqassaaq inuiaqatigiittut aningaasaqarnitsinnut iluaqutaajumaartoq, illoqarfinnut anginernut katerunneq annertunerulerpat.

Innuttaasut akornanni sulisuusut, sulisullu annertussusaat aammalu inoqarfik nuuffigisamiit aammalu nuuffigisami aningaasarsiat qaffasissusaat tamarmik inoqarfimmiit nuussimanermut isertitatigut pitsaasuussasoq. Taamaattorli inoqarfiit taakku marluk siunissaq ungasinnerusoq isigalugu inuussutissarsiornikkut periarfissai suliassatigut aammalu isertitassatigut periarfissagissaarnissaanut aaliangiisuususaasut.

Inoqariaatsip suliassaqartitsinikkut aammalu isertitaqarnikkut periarfissatigut ammaanpeqarneri inuussutissarsiornikkut aammalu inoqarfiup isertitassatigut periarfissagissaarneranut aaliangiisuususaasut. Suliassatigut isertitatigullu periarfissagissaartut inoqarfiup orniginarneranut ilaliisussaapput kisiannili aamma pissutsit allat ilaapput soorlu inuuniarnermi aningaasartuutit. Tamanna eqqortutut ingerlaannassappat piffissaq ingerlatillugu innuttaasut inoqarfiit inuuniar-

nikkut aningaasartorfiunnginnerusut, atugarissaarnissamut periarfissagissaarnerusut, isertitatigut periarfissagissaarnerusut ilaalu ilanngullugit, sulii ornigarnerulissavaat.

Inuiaqatigiilli aningaasaqarnerat eqqarsaatigulugu pissuseq tamanna kissaatiginagassaangilaq:

Inuinnartut aningaasaqarnermi aningaasartuutigisassat innuttaasut misigisassaat aammalu inuiaqatigiittut aningaasaqarnermi aningaasartuutigisassat assigiinngissinnaapput, soorlu aningaasanik nikerartitsisoqarpallaarsimappat imaluunniit tapiissuteqartoqarpallaarsimappat.

Inuuniarnikkut aningaasartuutit appasinnerisa pisortanit tapiissuteqarnermit imaluunniit innuttaasut eqimattani aningaasatigut nikerartitsinerniit tunngaveqarsimappata, taava inoqariaatsimut inernissai inuiaqatigiittut aningaasaqar-nitsinnut aningaasartuutigisassagut annertuseriaannassapput. Tamanna soorlu nukissiuuteqarnikkut akinik nikerartitsineq aallaavigalugu appasitsinneqartut, inoqarfinni aaliangersimasuni nukissiuut pissarisarinissaanut akisunerungaaraluartoq ilaannilu aningaasartuutit qaangingaatsiarlugit akitigut piumasaqartoqartarluni.

6 KATERUNNEQ (URBANISERING) INGERLAANNASSAPPAT INUIAQATIGIITTUT ANINGAASAQARNITSINNUT MALITSIGISASSAI

Katerunneq ingerlaannassappat inoqarfiit mikinerniit nutserarneq inoqarfiillu anginernut innuttaasutigut amerlartorfiussaaq.

Inoqarfimmi nuuffigisami nukissiuuteqarnikkut sipaaruteqartoqarsinnaavoq, taamaattorli nuuffigisami aningaasartuuteqarnikkut annertoqataanik annertunerulersitsisoqarsinnaalluni. Atuisinnaanikkullu nikinneq ajortuni nuuffimmiit allannguuteqarnaviangilaq, piffissarlu ungasinnerusoq isigalugu inoqarfik inuerutivissagaluarpat sipaaruteqarfigineqarsinnaassalluni. Nuuffigisamili annertunermik atuilersimanerup nuuffimmi sipaarutaasussaagaluat illuatungeqassaaq, piffissaq ungasinnerusoq isigalugu atuisinnaanermik periarfissaasoq qanoq annertutigi-sumik atornerlugu apeqqutaalluni.

6.1 INEQARNEQ

Inoqarfiit mikinerneerit anginerneerit nuunnermi ineqarneq pillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat ima ersarissarneqarsinnaavoq:

- 🌐 Illut isaternerini aningaasartuutit
- 🌐 Illut nuuffigisat nalitigut ajorseriaateqarneri taamatuttaarlu illut saniligisat sunniuteqarfigineri
- 🌐 Inoqarfigiligassami nutaamik sanaartornissamut aningaasaliiffigitinnissamut aningaasartuutit

Inoqarfimmi mikinerneerit anginerneerit nuunnermi inuiaqatigiittut aningaasartuutigisassat taamaattumik ilaqutariit ataatsip nuunnerani inissaq nutaaq ataaseq pilersinnissaanut aningaasartuuteqartoqassaaq.

6.2 ANGALLANNIKKUT ATTAVEQAQATIGIINNEQ

Inoqarfimmiit nuunnermi inoqarfimmi angallannikkut attaveqaqatigiinnermut aningaasartuutissanik sipaarutissanillu malitseqarneq ajorput (soorlu talittarfiit, assiaqutit, qulimiguulinnut mittarfiit il.il.), kisianni piffissaq ungasinnerusoq isigalugu inoqarfimmi nuuffigisami attaveqaqatigiinneq allisarnissaanut pisariaqartitsisoqalersinnaavoq.

Inoqarfik inuerutivissagaluarpas pilersinnissat aningaasartuuteqarfigineqassaaq, iluatungaani talittarfinnit attaveqaqatigiinnermulluunniit allanut tunngasunut piiaanerit, kisiannili aamma iluatungaani ingerlatsinikkut sipaaruteqartoqassaaq.

6.3 INUIT ANGALLANNERAT, PISATTANUT AAMMALU PISIASSANIK PILERSUINERNUT ANGALLANNERIT

Kalaallit Nunaata annersaanni pisattat aammalu inuit angallannerinut aningaasanik nikerartitsiffiupput, imatut aasillugu pisattanik angallassisut/ilaasup %-ngolugu umiarsuarmit, timmisartumik imaluunniit qulimiguulimmik angallassinerup akivianiit akikinninngorlugu, sinneralu tapiissutiniit aningaasanilluunniit nikerartitsinerneerit matussuserneqartarluni.

Inoqarfimmi mikinerneerit inuiaqatigiittut aningaasartuutigisassat taamaattumik ilaqutariit ataatsip nuunnerani inissaq nutaaq ataaseq pilersinnissaanut aningaasartuuteqartoqassaaq. Inoqarfimmiit nuunnermi inoqarfimmi angallannikkut attaveqaqatigiinnermut aningaasartuutissanik sipaarutissanillu malitseqarneq ajorput (soorlu talittarfiit, assiaqutit, qulimiguulinnut mittarfiit il.il.), kisianni piffissaq ungasinnerusoq isigalugu inoqarfimmi nuuffigisami attaveqaqatigiinneq allisarnissaanut pisariaqartitsisoqalersinnaavoq.

Inoqarfik inuerutivissagaluarpas pilersinnissat aningaasartuuteqarfigineqassaaq, iluatungaani talittarfinnit attaveqaqatigiinnermulluunniit allanut tunngasunut piiaanerit, kisiannili aamma iluatungaani ingerlatsinikkut sipaaruteqartoqassaaq.

annertutigisumik aningaasartorfiusimanera apeqqutaalluni (soorlu piffimmi nunaqarfiit angallammik / qulimiguulimmik kiffartuunneqarpat). Inoqarfik matuneqassagaluarpat taamaattumik sipaaruteqartoqarnissaa naatsorsuutigineqartariaqanngilaq.

6.4 INNAALLAGIAQARNEQ

Inoqarfinni mikinerusuni innuttaasoqarnikkut ikileriaateqartoqarpat innaallagi-aqarnermut pilersorneqarnermiit sipaaruteqartoqassaaq, nuuffimmili annertunerusumik pilersuilernermiit annertoqataanik aningaasartuuteqartoqalissalluni. Inoqarfik uuliamit innaallagiamik pilersuinermiit erngup nukinga atorlugu pilersuinermut nuukkuni piffissaq sivikitsup iluani inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut sipaaruteqarfigissavaat, malitsigisaanillu CO₂-mik aniatitsineq annikillissalluni.

Piffissaq sivilisunerusoq isigalugu atuisinnaanermut killigititaq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat sunnerneqassaaq. Atuisinnaanermut annertusaanerit erngup nukinganik nukissiuuteqarnermi uuliamik atuinermut sanilliullugu annertunerungaatsiarsinnaavoq, nukissiuutilli anginerusuni annertuumik ingerlatsineq aallaavigalugu erngup nukinganik nukissiuuteqarneq uuliamit nukissiuuteqarnermut sanilliullugu malunnaatilerujussuusinnaalluni.

Annertusaanermiit aningaasartuuteqarnerit annertuumik aningaasaliinermiikka-juttarput aammalu annertuumik nussortoqalissagaluarpalluunniit sunnerneqaatigisassarinnngisaanik.

6.5 IMERMIK PILERSORNEQARNEQ AAMMALU KUUFFEQARNEQ

Inoqarfik mikinermiit anginermut nuunnermi imermik pilersorneqarnermi aningaasartuutit annikilleriaateqakkajuttarput, kisiannili aamma illumi imermik pilersugaanngitsumiit pilersugaasumut nuunneq malitseqakkajuttarpoq. Tamanna imermik atuinerulernermit malitseqarsinnaassaaq, aningaasartuuteqarneq eqqarsaatigalugu nikeriartoqarpallaarnani kisiannili innuttaasumut atugassaritititigt pitsaanerulissalluni.

Nunaqarfinni amerlanerni kuuffitigt aqqissuisoqarsimanngimmat innuttaasumut nuunnermi aningaasartuuteqarnikkut annertuseriaateqartoqarsinnaavoq, innuttaasumut illoqarfimmut kiffartuussinikkut pitsaanerusumut aammalu illoqarfik nuuffigisami pisortaqarfiinut. Ilutigisaanik ilaqtariinnut illoqarfimmut anginermut nuuttunut kiffartuunneqarnermut pitsanngoriaataassaaq, tamannali inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aamma pitsaasuulluni.

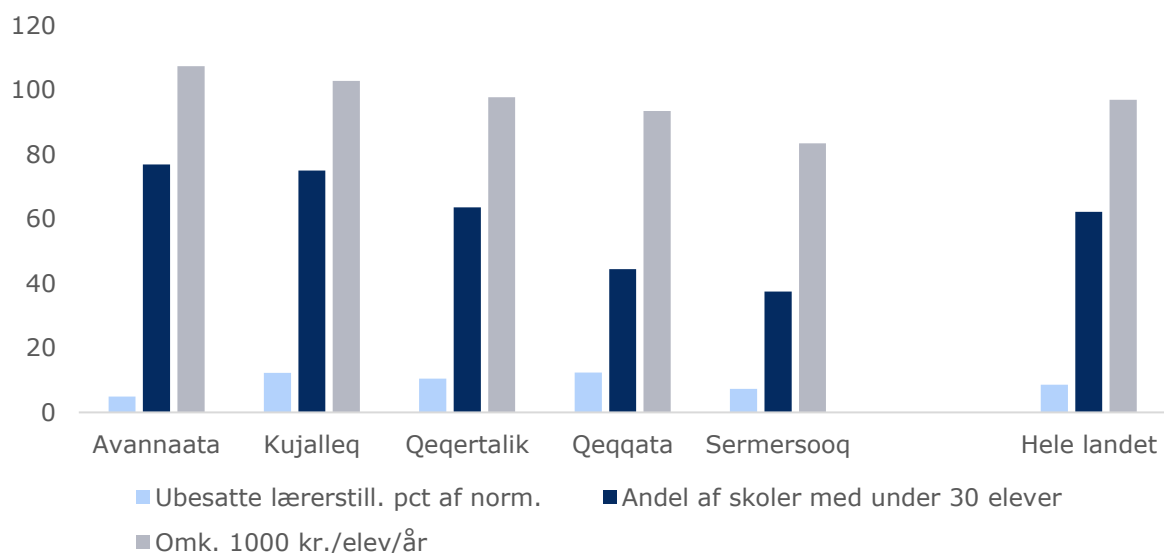
6.6 PEQQINNISSAQARFIK

Nunaqarfinni innuttaasumut ataatsimut peqqinnissatigt kiffartuunneqarnermi aningaasartuutigineqartut illoqarfinni anginerusunut innuttaasumut ataatsimut aningaasartuutitut sanilliullugu aaliangiunneqarsinnaanngilaq. Taamaattorli innuttaasut katerunnerisa kingunerisaanik atugarissaarnikkut pinnatassat annertu-

neri nalilernerqarsinnaapput, kiffartuussinerit appasissuniit qaffasinnernut nuun-
nermi innuttaasup annertunerusumik kiffartuunneqarnermigut nalilersuutai ator-
lugit. Kiffartuussinerit qaffasinnerulersussat ilaatigut tassaapput peqqinnissaqar-
fimmumt appakaassinnaanerulerneq taakkunanilu immikkut ilisimasortaanut qanil-
lineq.

6.7 ATUARFEQARFIIT

Inoqarfinni mikinerusuni atuarfeqarfinni kiffartuunneqarneq allanut sanilliullugu
appasinnerunissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq, tamatumani inissatigut (klas-
sip iluani amerlanerpaamik killigititaq illoqarfinni 14,0-uusoq nunaqarfinnilu 6,4-
aasoq) aammalu inoqarfinnut mikinerusunut ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik
sulilersitsinissamik ajornakusoortitsinerit pillugit.

Takussutissaq 11: Meeqqat atuarfeqarfiini aningaasartuutit kommuuninut agguataarlugit (aallerfik: Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilaggeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (2020))

Ilaqutariit meerartallit inoqarfimmiit mikinerusumik anginerusumut nuunnermi
atuarfik aningaasartuuteqarfiunerusumiit atuarfik atuatumut ataatsimut akikin-
nerusumut nuuttoqassaaq. Tamannali ataatsimut isigalugu aningaasartuutikinne-
rulertoqarnaviangilaq. Nuuffigisamiit atuarfik klassiminni atuartuutikinnerulis-
sapput, kisiannili tamanna aningaasartuutikinnerulernermik kinguneqartari-
aqangilaq, inoqarfillu nuuffigisami ilaatigut nussorneq aallaavigalugu klassinik
amerlanernik pisariaqartitsilersinnaasarpoq. Naggaterpiaanilu aningaasartuutiti-
gut allannguuteqartoqanginnissaa immaqaluunniit atuarfeqarfinni anin-
gaasartuuteqartoqarnerulernissaa naatsorsuutigineqassaaq.

6.8 TELE ATTAVEQAATIT AAMMALU ALLAKKAT

Telemut attaveqaatit allakkallu malitseqartarneri killilimmik nalilersorneqar-nikuupput. Nussorneq kingunerisaanik tele aqputigalugu attaveqarneq annikille-riartussaavoq, piffinnilu atorineqarsinnaasut iluanni sipaaruteqartoqarsinnaappat pitsaaginnassaaq.

Inummut ataasiakkaamut inoqarfik nittartakkatigut kigaatsumiit sukkasuulimmut nuunnermi pitsaasumik kinguneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

6.9 IMMIKKOORTUMUT INERNILIINEQ SULI KATERUNNEQ PISOQ

Isertitat aningaasartuutillu akulerunnerisa malitsigisassai illoqarfinni angine-rusunut katerunnerup inuiaqatigiit aningaasaqarneranut ilumut pitsaasuunersoq aaliangiisussaaq.

Innuttaasutigut katerunneq annertunerulernerasingut inuiaqatigiinnut innut-taasumullu aningaasaqarnikkut toqqaannartumik sunniutissai killilimmik malit-seqartarpoq amerlasuutigullu pitsaanngitsumik malitseqartarluni.

Atugarissaarnikkut pinnatassat soorlu peqqinnissatigut, ilinniartitaanikkut, pisia-ssatigut angallannikkullu inuiaqatigiinnut ataatsimut isigalugu pitsaaquteqas-sasoq nalilerneqarpoq, inoqarfiit mikinerniit nutserarneq taamaasilluni pitsaasu-mik kinguneqassalluni. Inummullu ataasiakkaamut inoqarfik mikisumiit atugaris-saarnikkut inuunerissaarnissamullu periarfissaqarnerulernermi pitsaasortaqaasal-luni.

Naak aningaasanik nikerartitsiso-qaraluartoq akillu assigiittussaane-rinik aqqiisoqaraluartoq inoqariaaseq illoqarfinnut sulias-saqarfiunerusunut ilinniarnissamu-llu periarfissaqarnerusunut aam-malu pisiniarnissamut, peqqinnis-samut aammalu ilinniarnissamut periarfissaqarnerusunut nut-serarneq ingerlasimavoq.

7 INOQARFIIT MIKINERNIIT ANGINERNUT KIGAATSUMIK NUTSERARNERUP INUI-AQATIGIIT ANINGAASAQARNERANNUT ILUAQUTISSAT

Immikkoortut	Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut malitsissat: Kigaatsumik nutserarneq			Annertunerusumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut malitsissat: Matuneq		
	Pilersorneqarneq pisortallu aningaasaqarnerat	Inuttut aningaasaqarneq	Atugarissaarnikut malitsigisat	Pilersorneqarneq pisortallu aningaasaqarnerat	Inuttut aningaasaqarneq	Atugarissaarnikut malitsigisat
Ineqarneq inissiallu						
Angallannikkut attaveqaqatigiinneq						
Ilaasutigut assartugassanillu angallassineq						
Pisiassanik pilersuineq						
Innaallagiaqarneq						
Imeqarneq kuuffeqarnerlu						
Oqarasuaateqarneq allakkallu						
Peqqinnissaq						
Atuarfeqarfik						

Takussutissaq 12: Inoqarfiit mikinerniit anginernut kigaatsumik nutserarneq taamatullu piffissaq ungasinnerusoq isigalugu inoqarfiit matunissaannut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut malitsigisassat

Malitsissat pitsaasut

Killilimmik imaluunniit malitsissaqanngitsut

Malitsissat assigiinngitsut

Malitsissat pitsaanngilluinnartut

8 SIUNISSAMI PISINNAASUT

8.1 INERIARTORNISSAMUT INOQARIAASERMULLU POLITIKKEQARNIS-SAMUT MALITASSAASUT

Siunissami ineriartornissamut aammalu inoqariaasissamut pissutsit pingasut misissuinermi nassuiarneqarput:

1. Ullumikkut ineriartornissamut politikkerineqartoq (Nikeri-artoqarani)
2. Illoqarfiit anginerusuni katerunneq
3. Inuussutissarsiuteqarnikkut periarfissat aallaavigalugit inoqarfinnik nukittorsaaneq

Pissutsit taakku pingasut pisinnaasut Kalaallit Nunaannut aningaasaqarnikkut nalilersorneqarsimapput, ineriartornissamut inoqariaasermullu politikkeqarnissamut sinaakkutissatut atorneqartariaqartut:

- A. Aningaasaqarnikkut siuariartorneq ingerlaannartoq siuariartortoqarluni
- B. Siuariartorneq annikitsoq imaluunnit kinguariartoq

8.2 PISSUTSIT PISINNAASUT 1: INERIARTORNISSAMUT POLITIKKI ULLUMERTUT ITTOQ

Maannamut ineriartornissamut politikki ingerlanneqarsimasoq ima ersarissarneqarsinnaavoq:

- 🌐 Pisariaqartitsineq aammalu nammaqatigiinnissaq pillugu aningaasaliinerit siammassissut (nammaqatigiinnissamik siunertaqarneq)
- 🌐 Nuummi aningaasatigut innuttaqassutsikkullu suli katerussineq
- 🌐 Pilerinarsaanissamut aaqqissuinerit taamaaginnartut (aningaasanik nikerartitsinerit aammalu akit assigiittussaanerik politikkeqarneq)
- 🌐 Piffikkaartuni illoqarfiit/sumiiffiit toqqakkani ineriartornissamut misiler-aannginneq

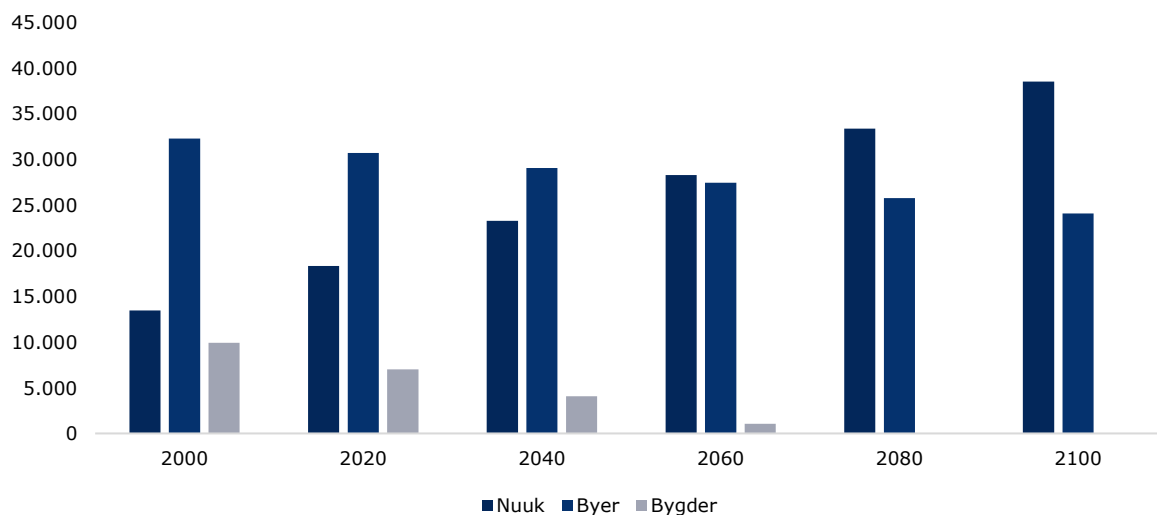
Kalaallit Nunaanni innuttaasut piffissap ingerlanerani Nuummi najugaqalertussaaneraniq inerneqassaaq, inoqarfillu illoqarfik pingaarnersaat avataaniittut suli anin-

gaasatigut tapiiffigineqarnissamik pisariaqartitsissapput, aningaasanik nikerartitsinikkut aammalu tapiissutitigut. Nuummi ineqarneq pillugu piusunik iluarsartuussinissat nutaanillu snaartornissat pisariaqassapput.

A. Aningaasatigut siuariartorneq ingerlaannartog	B. Siuariartorneq annikitsoq annikilliarortorlu
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasatigut siuariartornissamut periarfissaa-galuit killeqalerneru, taamaasilluni naammaan-nartumik siuariartorneq. 2. Pisortat aningaasaliinerini naammaginangitsumik nikerartitsineq aallaavigalugu inuiaqatigiit anin-gaasaqarnerini annaasaqarneq. 3. Sulisussaqaarnikkut nammaqatigiinnginneq anner-tuseriassaaq. 4. Isertitassaqaarnikkut periarfissaqaarneq ullumikkor-mitut annikilliarortussaqaq. 5. Nuummi katerunneq ingerlaannarluni inoqariaatsip ilusilersornera ineriartuinnassaaq. 6. Nunaqarfii amerlasuut inuerunnissaminut er-numanartorsiorfimmiiitinneqassapput. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasarsiorinnissamut periarfissat killeqarujus-suarnerisa nunap aningaasaqarneranut siuariartor-nissanullu ajutoortitsisoq. 2. Pisortat aningaasaliinerini naammaginangitsumik nikerartitsineq aallaavigalugu inuiaqatigiit anin-gaasaqarnerini annertunerusumik ajornartoorneq. 3. Sulisussaqaarnikkut nammaqatigiinnginneq anner-tuseriassaaq. 4. Inuiaqatigiinni isertitatigut naligiinnginneq anner-tuseriassaaq. 5. Inoqariaatsimi ilusilersugaaneq maannakkutut in-gerlaannassaaq, unittuuissorsinnaallunilu. 6. Nunaqarfii amerlasuut inuerunnissaminut er-numanartorsiorfimmiiitinneqassapput.

Takussutissaq 2: Pisinnaasut 1 – allanngortoqaanngilaq – aningaasatigut siuariartortoqalarpog aammalu annikitsumik/kinguariartumik

Misissuinerup Kalaallit Nunaanni inoqariaaseq pillugu politikki allann-guisoqarsimangitsumi innuttaqassutsikkut ineriartornera siumut kisitsiffi-gisimavaa⁴, inuussutissarsiorinnikkut politikki ersarissog amigaatigineqarsimasog, inoqarfinni suliffissanik pilersitsiffigerusutami kisimi pilersitsisoqarsimalluni:

Takussutissaq 13: Inoqariaaseq pillugu politikki allanngortinneqanngippat innuttaqassutsikkut ineriartuutaasinnaasut (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik aallaavigalugu BEDSTC)

⁴ Siumut kisitsisimaneq naatsorsuutigisassatut isigineqassanngillat, kisiannili kisitsisimanertut assersuutit

Maannakkut inoqariaatsitsinnik aaqqissuussaaneq attatiinnarnissaanik angunia-gaqaraanni nunatsinni inoqarfinni assigiinngitsuni, inoqarfimmilu innuttaqas-suseq aallaavigalugu, suliffissanik pilersitsinissaq siunertaralugu inuussutis-sarsiornikkut politikki annertunerusoq aallunneqartariaqarpoq. Namminersorlutik inuussutissarsiortunut orniginarsaanissaq imaluunniit pisortaniit suliffissanik pi-lersitsiniarnissaq akisussaaq aammalu inoqarfiup sanngiiffii nukittoqputaaluunniit aallaaviginagit inuussutissarsiornikkut aaqqissuussiniaraanni inuiaqatigiit anin-gaasaqarnerannut annertuumik aningaasartuutinngussalluni. Tamatumaniilu aammalu inoqariaaseq tamanna attatiinnarniaraanni peqqinnissatigut, ilinniarti-taanikkut aammalu pilersuinikkut qaffasinnerusumik kiffartuussisoqalernissaa pisariaqassasoq naatsorsuutigineqarsinnaalluni.

8.3 PISSUTSIT PISINNAASUT: ILLOQARFINNI ANGINERNI KATERUN-NEQ

Pissutsit pisinnaasut 2-mi Nuummi innuttaqassuseq appasissumiitsinniarnerni nunatsinni illoqarfiit sinneri nukittorserneqarlutik politikki ingerlanneqartoq. Tamanna illoqarfiit anginerneq inuussutissarsiornikkut politikki suliffissanik pilersitsiortortussaqaq aallunneqassaaq, ilaatigut aningaasatigut soqutiginarsaatitalin-nik. Ineriartorneq pisortat ineqarnikkut attaveqaatigiinnikkullu aningaasaliis-sutaanik nikerartitsinissaanik pisariaqassaaq, illoqarfiit anginerneq suariartorner-mik pilersitsilluni aammalu immikkoortuni aammalu inuiaqatigiinni pisariaqartin-neqartuni pissutsit annertuumik ingerlatsinerup aqqanik pitsaaqutinik malit-seqartussanik pilersitsissalluni.

- 🌐 Innuttaasut nunatsinni "siammarsimassapput" aammalu illoqarfiit 1.000 sinnerlugit innuttaasullit immikkut suliniuteqarfigineqassapput
- 🌐 Nuummi innuttaasut katerunnerat killilerneqassaaq
- 🌐 Illoqarfinni toqqakkani pisortat attaveqaatigiinnikkut aammalu ineqarnik-kut aningaasaliissutissaanik toqqaasoqassaaq
- 🌐 Inuussutissarsiornikkut politikki ingerlalluortoq
- 🌐 Soqutiginnilersissinnaasunik aaqqiissutit iluarsinerisigut isorliunerusuni suli kajuminnartuutillugu kisiannili ilutigisaanik akit assigiittussaaneriniik nalim-massaasoqaqqilluni.
- 🌐 Inoqarfiit suariartornissamut periarfissaanik ineriartortitsineq aallaavilik
- 🌐 Inoqarfinni amerliartorfiusumi inuiaqatigiittut pissarsiaq annertunngitsumi ineqarnermut attaveqaatigiinnermullu aningaasaliinissamut periarfis-saqartitsineq

Illoqarfiit anginerit ineriartortsinnissaanut misiliineq taamaattorli suariartornissa-mut periarfissaasut aammalu illoqarfiit mikinernut sanilliullugu nukittoqputaasut eqqarsaatigeqqaarnagit pisortanit pilersaarussiaq ernumanaateqarsinnaavoq, pequtigalugu pisortanit aningaasaliinerit piffimmi inuussutissarsiornikkut (soorlu pinngortitap pisuussutai) illoqarfinni anginerusuni peqanngippat inuiaqatigiit anin-gaasaqarnerannut iluaqutaasussaangimmat.

A. Suli aningaasarsiornikkut siuariartorneq	B. Siuariartorneq annikitsoq kinguariarnerlu
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasarsiornissamut periarfissat pitsaasut aningaasarsiornermik siuariartortitsissapput 2. Pisortat aningaasaliissutaat nikeriartinnerisigut inuiaqatigiit aningaasaqarneranut pissarsissutissat 3. Illoqarfinni toqqakkani suliassaqarnikkut innuttaqassutsikkullu nammaqatigiittoqaruni sulisoqarniarnikkut nammaqatigiinnginnerit killeqalersinnaapput 4. Inuiaqatigiinnilu isertitatigut naligiinnginneq milisneqarsinnaassaaq 5. Illoqarfinni anginerusuni innuttaqarnerulernikkut inoqariaatsip ilusilersugaanera sunnerneqassaaq 6. Nunaqarfiit amerlasuut inuerunnissaminut ernumanartumiilissapput 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasarsiornissamut periarfissakinneq aningaasarsiornermik killiliissaaq 2. Pisortat aningaasaliissutaat nikeriartinnerisigut inuiaqatigiit aningaasaqarneranut killilimmik pissarsissutissat 3. Illoqarfinni toqqakkani suliassaqarnikkut malunnaatilimmik orniginarsaasoqanngikkuni sulisoqarniarnikkut nammaqatigiinnginnerit killeqalersinnaapput 4. Inuiaqatigiinnilu isertitatigut naligiinnginneq allannguuteqarnaviannigilaq 5. Illoqarfinni anginerusuni innuttaqarnerulersinnaavoq, kisiannili inoqariaatsip ilusilersugaanera unittuussaaq. 6. Nunaqarfiit amerlasuut allannguuteqanngitsumik inuerunnissaminut ernumanartumiilissapput 7.

Takussutissaq 3: Pissutsit pisinnaasut 2 – inoqarfiit 1.000 sinnerlugit inoqartuusuni ineriartornerit

8.4 PISSUTSIT PISINNAASUT 3: INOQARFIIT INUUSSUTISSARSIORNIKKUT PERIARFISSAAT AALLAAVIGALUGIT NUKITTORSAANEQ

Pissutsit pisinnaasut pingajuanni inoqarfiit inuussutissarsiornikkut nammineq natpissinnaassusaat aallaavigalugu ineriartortinneqarnissaat suliaraa, suliassaqartitsinissaq aammalu inuuniarnermut tunngavissat innuttaqassutsimut alliartortitsisussat qulakkeerinniffigalugit. Inuussutissarsiornikkut periarfissat aalisarnermiusinnaapput, takornariaqarneq, aatsitassanik piiaanermi imaluunniit nukissiuuteqarnikkut. Suleriaaseq taama ittoq inuussutissarsiuutit ataasiakkaarlugit ineriartortinneqarnissaat aammalu ataatsimoorullugu ataqatigiissaakkami pilersaarusiorneqarlutik ineriartotsinneqarnissaat, siuariartornissamut aammalu ilutigisaanik killilersuutissanik sinaakkutissanillu allaasunik tikkuussissallutik.

- 🌐 Inoqarfinnik inuussutissarsiornikkut periarfissaqavissortunik immikkut isiginiarneq – pinngortitap piiniit imaluunniit pilersaarusiornikkut ataatsimoorussinermit aammalu politikikkut suliniuteqarnikkut.
- 🌐 Misissuineq aammalu pilersaarusiorneq aqqutigalugu inuussutissarsiuutit periarfissanik toqqartuineq.
- 🌐 Ataavartussamik ingammik isumaginninnikkut, aningaasatigut aammalu uumassutsikkut.
- 🌐 Inuussutissarsiornikkut politikkeqarnermi siammasissumik atuuffilik; aalisarneq, takornariaqarneq, aatsitassat, nukissiuuteqarneq il. il.
- 🌐 Inoqarfiit inuussutissarsiornikkut nukittuusut inunnik soqutiginnilersitsisarput innuttaqassutsikkullu katerussisarlutik, tamannali inuussutissarsiornikkut periarfissaasut aallaavigalugit.
- 🌐 Soqutiginassusermut aqqissuussineq tulluarsagaq pisariaqartinneqarumaarpoq.

- 🌐 Nunap immikkoortuini inuuniuteqarnermut tunngavissanik nammaqatigiilersitsissaaq. Nunatta aningaasaqarneranut pitsaasumik tunnius-saqassalluni.

Suli aningaasarsiornikkut siuariartorneq	B. Siuariartorneq annikitsoq kinguariarnerlu
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasarsiornissamut periarfissat pitsaasut aningaasarsiornermik siuariartortitsissapput 2. Pisortat aningaasaliissutaat nikeriartinnerisigut inuiaqatigiit aningaasaqarneranut pissarsissutis-sat 3. Illoqarfinni toqqakkani suliassaqaarnikkut innutta-qassutsikkullu nammaqatigiittoqaruni sulisoqar-niarnikkut nammaqatigiinnginnerit killeqalersin-naapput 4. Inuiaqatigiinnilu isertitatigut naligiinnginneq milisinneqarsinnaassaaq 5. Inuuniuteqarnissamik tunngavilinni innuttaqar-nerulernermik kinguneqartitsissaaq, inoqariaatsip ilusilersugaanera allanngussaaq 6. Nunaqarfiit amerlasuut inuerunnissaminnut suli ernumanartumiissapput, kisiannili nunaqarfiit aamma toqqarneqarsinnaassapput ineriartor-nerlu pitsaasoq neriuutigisinnaallugu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aningaasarsiornissamut periarfissakinneq anin-gaasarsiornermik killiliissaaq, piffiilli aaliangersi-masut ineriartornissamut misiliiffigineqassapput 2. Pisortat aningaasaliissutaat nikeriartinnerisigut inuiaqatigiit aningaasaqarneranut killilimmik pis-sarsissutissat 3. Illoqarfinni toqqakkani suliassaqaarnikkut malun-naatilimmik orniginarsaasoqanngikkuni su-lisoqarniarnikkut nammaqatigiinnginnerit kil-leqalersinnaapput 4. Inuiaqatigiinnilu isertitatigut naligiinnginneq al-lannguuteqarnaviannigilaq 5. Inuuniuteqarnissamik tunngavilinni innuttaqar-nerulernermik kinguneqarujussuarnaviannigilaq, inoqariaatsip ilusilersugaanera killilimmik allann-gussaaq 6. Nunaqarfiit amerlasuut allannguuteqanngitsumik inuerunnissaminnut ernumanartumiilissapput, ilaallit ineriartornissamut toqqarneqarnissamin-nut periarfissaaq neriuutigisinnaallugu

Takussutissaq 4: Pissutsit pisinnaasut 3 – Inoqarfiit tunisassiornerit arlallit aallaavigalugit inuussu-tissarsiornermut periarfissaanik nukittorsaaneq

Inoqarfiit ineriartortinneqartussanik pingaarnersiuinerup angallannermut, attaveqatigiinnermut, nukissiuuteqarnermut allatigullu pilersorneqarnermut inuiaqatigiittut aningaasartuutissat misissornissaat ilaatinneqassaaq, unammillersinnaassusaanik, inuuniarnermi aningaasartuutitut aammalu CO₂-mik aniatitsiner-mut sunniuteqarsinnaasumik.

Pissutsit pisinnaasut iluatsissappata ilaatigut pisariaqassaaq:

- 🌐 **Pisuussutit tunngaviusut pillugit ilisimasat pioreersut aallaavigalugit ukiorpaalunnt aalisarnermut sinaak-kuteqarneq.**
- 🌐 **Takornariaqaarnikkut inoqarfinni siuarsarneqartuni pituttugaasumik pilersaaruserneq.**
- 🌐 **Aatsitassarsiornissamut periarfissaasutut ilisimaneqartut aallaavigalugit aammalu aningaasaliisartut tassunga soqutiginninneranut inissisimaffisierneq**

8.5 PISSUTSIT PISINNAASUT NALILERSORNERI

8.5.1 Pissutsit pisinnaasut immikkoortuanut inerniliineq

Kalaallit Nunaannut politikki sorleq tulluarnepaajunersoq inernilissallugu misisuinerup siunertarinngilaa. Inuiaqatigiilli aningaasaqarnerat aallaavigalugu nalili-inermi immikkoortortani ineriartortitsinissaq pitsaasuusoq erserpoq, pissutsit uku pisariaqartinneqarlutik:

- 🌐 Inuussutissarsiornikkut periarfissani annerpaat naqissuserneqassapput.
- 🌐 Pilersuinermut angallanermullu il. il. inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut annikinnerpaamik aningaasartuuteqarfissani.

8.5.2 Isiginiagassat allat

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat avataasigut isiginiagassat allat ineriartortitsinissamut inoqariaatsimullu politikkeqarnissamut sorleq malinneqassanersoq politikikkikut nalilersoqqaagassaapput. Ineriartornerlu ingerlalluarnepaaq inoqariaatsip ilusilersugaanera aammalu innuttaqassutsip katerunnerisa kissaatit malillugit qanoq ittorpiaq anguniarneqarnersoq apeqquataajumaarput:

- 🌐 Aningaasaqarnikkut avataaniit pissutsit pisinnaasut (annertuumik/annikitsumik siuariartorneq, kinguariarneq)
- 🌐 Inoqariaaseq pillugu innuttaasut pissusaat
- 🌐 Suliassaqartitsinermut inoqariaasissamut periarfissat aammalu aningaasunik nikerartitsinernut innuttaasut qisuariaataat.

8.5.3 Aningaasarsiornikkut siuariartornermi pissutsit pisinnaasunik eqqarsaatersuuteqarneq

Aningaasarsiornikkut siuariartornermi politikkimini ingerlataqarnermi allannguuteqarfigisaqanngikkaanni Nuummi katerunneq ingerlaannassaaq, sulisoqarnikkut nammaqatigiinngittoqarujussualinnginnissaa killilersimaarniarlugu ataveqatigiinnikkut ineqarnikkullu aningaasaliinerunissamut naatsorsuuteqarfigineqassalluni. Illoqarfiillu anginerit misiliiffiginissai aningaasatigut akisunaarneqarsinnaavoq, illoqarfinni taakkunani inuussutissarsiornikkut periarfissat nammineq napatissinnaasunik naqissusiisoqanngippat.

Inoqarfiit inuussutissarsiornikkut aammalu suliassaqartitsinikkut nammineq napatissinnaasumik periarfissalinni nalilersorneqarsimasuni nukittorsaaneq aammalu ineqarnikkut, ilinniartitaanikkut aammalu peqqinnissatigut innuttaasunik soqutiginarsaaneq, allanik politikkeqarnermiit sanilliullugu, inuiaqatigiit aningaasaqarneranut pitsaasumik kinguneqartitsissagaluarpoq. Kalaallit Nunaanni immikkoortuini aamma inuuniuteqarnikkut tunngavissaqarneq nammaqatigiinnerusumik inissimalissagaluarpoq. Qanga periuserineqartarsimasunut, pisassat aallaavigalugit nunassittarnermut tunngatillugu, tulluarnepaajussagaluarpoq. Taamaatorli piffissaq ungasinnerusoq isigalugu inuussutissarsiornikkut ataavartumik ingerlasinnaasunik periarfissanik peqarnissaa apeqquataaginnassaaq.

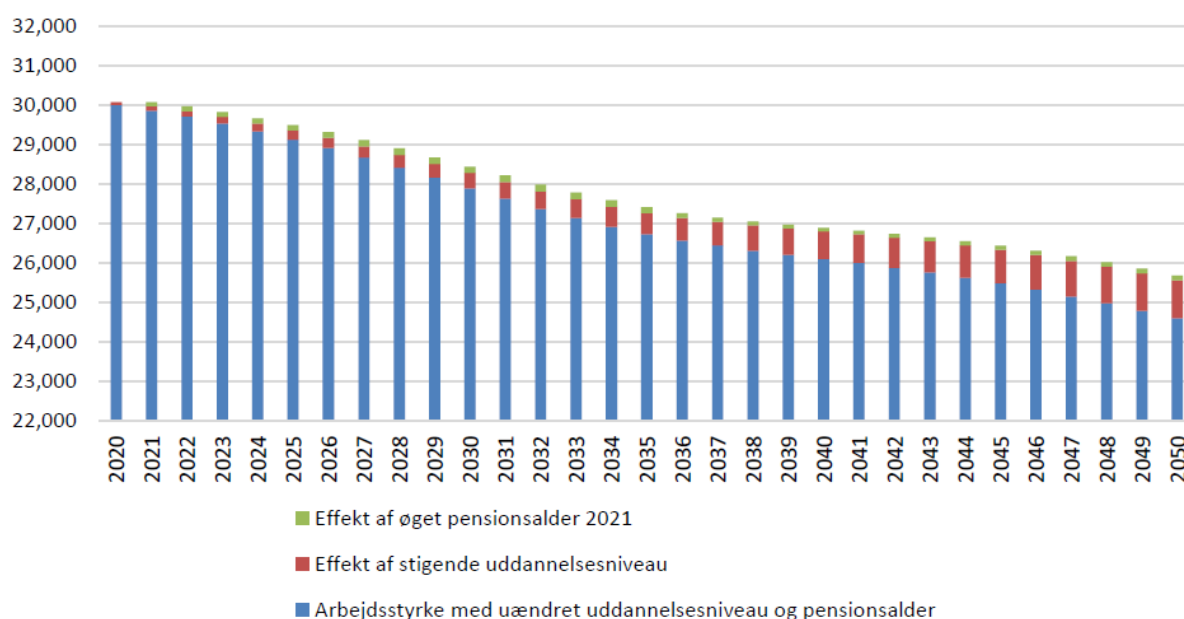
8.5.4 Aningaasarsiornikkut kinguariartoqarnissaanut pissutsit pisinnaasut eqqarsaatersuuteqarfigineri

Kinguariarnermi pissutsit pisinnaasuni, ineriartortitsinissamut ingerlaarfigineqartumut pisarialinnik iliuuseqarnissamut aningaasatigut inissaqartitsinnginnissaq pequtigalugu, politikikkut iliuuserineqarsinnaasut pingasut assigiinnginneri killeqarpoq. Politik allanngortinngikkaanni aammalu illoqarfinni anginerni katerunneq ingerlaannarpat inoqariaatsip ilusilersugaanera unittoorluinnarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, suliffissat nuuffigerusutat piunngimmata inuussutissarsiornermullu aammalu inoqariaatsimut soqutiginarsaanerit annerusumik suliari-neqanngimmata.

Inissisimaffimmi uani, inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu, aamma pitsaanerussaaq inoqariaatsimut politikki pingajuat, piffinni inuussutissarsiornikkut periarfissaasut nukittorserneqarnissaat. Tamatumani inuussutissarsiornikkut politikki aningaasaliiffigerujussuarnissai pisariaqanngilaq, illoqarfiilli ilaanni pisor-tanit aningaasaliinernit nukittorserneqassallutik.

8.6 SULISORINEQARSINNAASUT KISITSISITIGUT SIUMUT QIVIARFI-GALUGIT

2050 tungaanut innuttaasut akornanni meeqqat amerlassusaasa nammaqatigiillernasigut aammalu utoqqaat amerlinerisigut Kalaallit Nunaanni sulisartoqassutsikkut appariaateqartoqassaaq. Sulisartut amerlassusaat suliassaqassuserlu inoqarfinni annertuumik isertitaqarfiusuni annertuneruvoq. Inoqarfinni annikitsumik akunnattumillu isertitaqarfiusuni sulisartut akornanni arnat peqataanerulernissaanik suli periarfissaqarpoq:

Takussutissaq 14: Sulisartut amerlassusaat pillugit siumut kisitsinerit (aallerfik: Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit (2021))

9 INERNILIINEQ AAMMALU NAALISAANEQ

Kalaallit Nunaata innuttaasuisa 44%-ii inoqarfinni annertuumik isertitaqarfiusuni najugaqarput, 50%-iilu akunnattumik isertitaqarfiusuni najugaqarlutik aammalu 6%-ii annikitsumik isertitaqarfiusuni najugaqarlutik, tamarmik nunaqarfiusuni. Nunatsinni innuttaasut 12,5%-ii nunaqarfinni najugaqarput. Oqaluttuarisaaneq malillugu nunaqarfiit pinngortitap pissarititaanik tunngaveqartumik aallaaveqarput, suliffissallu aalisarnermiit nunami tunisassiornermut pituttorsimallutik. Nunarsuullu sinnera assigalugu eknologi ineriartornerisa kingunerisaanik inuussutissarsiutit inoqarfinnut attuumassuteqarnerat pisariaarutsikkiartuaarnikuuaat. Taamaattumillu Kalaallit Nunaanni inoqarfiit arlallit inuussutissarsiutitigut tunngavissaarussimallutik.

Inuussutissarsiornermut politikki amigarsorinarsinnaasoq aammalu inoqarfiit mikinerit arlallit soqutiginarsaanikkut aaqqissuunneqannginnerisa kingunerisaanik (oqaluttuarisaanikkullu tunngavilersorneqartumik) ineriartortitsinissamut inoqariaatsimullu ersarissumik politikkeritoqarsimangilaq. Tamanna aammalu aalisarnerup silarsuaani ingerlatsinikkut pitsanngorsaanerit kingunerisaanik katterunneq ingerlarsorsimavoq, taamaasillunilu nunatsinni innuttaqassuseq pingajorarterutaa Nuummi najugaqalersimallutik. Tamatumanilu siumut kisitsinerit aallaavigalugit ukioq 2021-mi illoqarfik pingaarnersami nunatta innuttaasuisa 2/3 najugaqalersimassapput.

Inoqarfinni isertitakkaajusuni ilinniarsimassuseq ataatsimut isigalugu qaffasinne-ruvoq, suliffissaaleqinerlu inoqarfinni annikitsumik akunnattumillu isertitaqarfiusuni annertunerulluni, kisiannili suliffissaaleqisut nunaqarfinni immaqaluunniit illoqarfiit qanigisaani qaffasinnerunersut uteqqiattumik takussutissaqartinneqanngilaq.

Inoqariaaseq pillugu politikkiliornermi inuttut aningaasaqarneq, inuiaqatigiit aningaasaqarnerat, inuuniarnikkut atukkat aammalu isumaginninnikkut pissutsit eqqarsaatigineqassapput. Kisiannili, innuttaasut inuttut aningaasartuutissat aammalu inuiaqatigiittut aningaasartuutissat assigiinngissinnaasarput, aningaasanik nikerartitsinerit aammalu tapiissuteqarnerit annertuut inuiaqatigiit aningaasaqarneranut sunniuteqartarmata. Taamaasilluni inummut ataasiakkaamut inoqariaaseq orniginarsinnaasoq aningaasatigut imminut ataavartumik napatissinnaanissamut ajornarnerulersitsinnaasarluni, pisortanit aningaasatigut nalimmassarneqarneq imaluunniit toqqaannartumik tapiissuteqarfigineqarneq pisinnaasarmat. Inummut ataasiakkaamut inoqariaatsimik allanngineq atugaris- saarnikkut pitsanngoriaateqarfigineqarsinnaavoq, tamannalu aningaasanngortin- nissaa ajornarpoq, kisianni ilinniarfissatigut, peqqinnissatigut, suliffissatigut il. il. periarfissagissaarnerulerneq inummut nalilersuutaallutik. Nunatsinni inoqarfiit ta- mani atugarissaarnikkut periarfissaasut pitsaassusaat ataannartinneqarsin- naanngillat.

Misissuinerup inoqariaaseq sorleq pitsaanerpaajuneranik inerniliinngilaq, taamaattorli inuussutissarsiornikkut periarfissat, aammalu inoqariaaseq peqqin- nissatigut, angallannikkut il. il. aningaasartuuteqannginnerpaaffilimmut immik- kut isiginiartumik, inuiaqatigiit pisuussutaanik aningaasaliisoqarsinnaaneranik,

politikkikkut suliniutissanik pingaaruteqassusaanik oqallinnermut ilanngussilluni suliaqarpoq.

ILANNGUSSAQ 1: AALLERFIIT ALLATTORSIMAFFII

- Avannaata Kommunia (2018). *Kommuneplan 2018-30*.
- Copenhagen Economics (2012) Råstoffer og bæredygtig økonomisk vækst
- Departement for Erhverv og Arbejdsmarked: Beskæftigelsesstrategi 2020-23
- Departement for Erhverv: Grønlands Nationale Turismestrategi 2021-23
- Department for Finanser (2020) Politisk Økonomisk Beretning 2020
- Departementet for Sundhed (2015). Katalog over sundhedsfaglige ydelser i Regionerne.
Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke (2020). Besvarelse af § 37 spørgsmål nr. 059/2020 – vedrørende folkeskolen.
- Department for Finanser (2020) Politisk Økonomisk Beretning 2020
- Finansdepartementet (2016). Den nødvendige prioritering. Landsplanredegørelse 2016. Grønlands Selvstyre, Finansdepartementet, Afdelingen for Landsplanlægning
- Fiskerikommissionen (2021). Fiskerikommissionens Betænkning – Juli 2021. Grønlands Selvstyre, Departementet for Fiskeri og Fangst
- GA: Diverse undersøgelser af manglen på arbejdskraft
- GA: Fiskeriets økonomiske fodaftryk
- Grønlands Mineralstrategi 2020-24
- Grønlands Økonomiske Råd (2021). Grønlands Økonomi Efterår 2021.
- Hendriksen, K. (2013). Grønlands bygder: økonomi og udviklingsdynamik.
- Hendriksen, K., & Hoffmann, B. (2018). Bæredygtigt fiskeri og ræklingeproduktion i Qeqertat – analyse af investeringer i et helhedsorienteret perspektiv: Sammenfatning og anbefalinger.
- Institut for fremtidforskning (2013) Fremtidsscenerier for Grønland
- Kommune Qeqertalik (2017). Planstrategi 2017.
- Kommuneqarfik Sermersooq (2018). Planstrategien P18.
- Kommune Kujalleq (2017). Kommuneplan 2017-2028.
- KNI A/S (2020). Årsrapport KNI A/S 2019-2020.
- Miljøministeriet (DK 2002): Det moderne Grønland – bolig, energi og sundhed
- Mobilitetsstyregruppen (2010): Mobilitet i Grønland
- Naalakkersuisut: Grønlands Mineralstrategi 2020-2024
- Naalakkersuisut: Grønlands olie- og mineralstrategi 2014-2018
- Naalakkersuisut, Uddannelse, Kultur og Kirke: Besvarelse af § 37 spørgsmål nr. 059/2020 – vedrørende folkeskolen
- NIRAS (2010): Økonomisk Selvstændighed
- Qeqqata Kommunia (2018). Planstrategi 2018-2022.
- Rambøll, 2014: Hvor kan udviklingen komme fra? Potentialer og faldgruber i de grønlandske erhvervssektorer frem mod 2025.
- Uddannelsesstrategi, 2018 +2020
- Udvalget for samfundsgavnlig udnyttelse af Grønlands naturressourcer (2014) Til gavn for Grønland
- Vive 2019: Evaluering af Majoriaq centreens arbejdsmarkedsindsats

ILANNGUSSAQ 2: INOQARFIIT IMMIKKOORTINNERI

Inoqarfiit annertuumik isertitalit

(Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinneraniit qaffasinnerusumik agguaqatigiissillugu isertitalit)

- 🌐 Nuuk
- 🌐 Sisimiut aammalu eqqaani nunaqarfiit

Inoqarfiit Akunnattumik isertitalit

(Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinneraniit 67% aamma 100% agguaqatigiissillugu isertitalit)

- 🌐 Nanortalik
- 🌐 Qaqortoq
- 🌐 Paamiut aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Maniitsoq aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Kangaatsiaq
- 🌐 Aasiaat aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Qasigiannuguit aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Ilulissat aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Qeqertarsuaq aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Uummannaq aammalu eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Upernavik
- 🌐 Qaanaaq
- 🌐 Tasiilaq
- 🌐 Ittoqqortoormiit
- 🌐 Narsaq aamma Nuuk eqqaani nunaqarfiit

Inoqarfiit isertitakiffiusut

(Nuna tamakkerlugu agguaqatigiissinneraniit 67% ataallugu agguaqatigiissillugu isertitalit)

- 🌐 Nanortalik eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Qaqortoq eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Kangaatsiaq eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Upernavik eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Qaanaaq eqqaani nunaqarfiit
- 🌐 Tasiilaq eqqaani nunaqarfiit